

TWEEDE
GEWUZZIGDE
DRUK

HET VEILIGHEIDSBESLUIT RESTGROEPEN

COMPLETE TEKST / TOELICHTING / ADRESSEN / REGISTER

HET VEILIGHEIDSBESLUIT R E S T G R O E P E N

COMPLETE TEKST / TOELICHTING / ADRESSEN / REGISTER

COLOFON

Een uitgave van het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA

3

CIP-gegevens

Riele, W.C.M. te

Het Veiligheidsbesluit restgroepen : complete tekst, toelichting, adressen, register / [tekst: W.C.M. te Riele ; red.: J.H. Kwantes ... et al.]. - Amsterdam: Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA

1e dr.: 1990. - Met reg.

ISBN 90-6365-059-0

Trefw.: bedrijfsveiligheid; Nederland; wetgeving.

Tekst: W.C.M. te Riele

Redactie: J.H. Kwantes, L. Hoogendijk

Omslagontwerp: Edwin Hagendoorn

Tweede, gewijzigde druk, februari 1992

Te bestellen bij:

NIA, afdeling Verkoop

Postbus 75665

1070 AR Amsterdam

Tel: (020) 54 98 504/404/465

Copyright © 1992 NIA

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de schriftelijke toestemming van de auteursrechthebbende, het Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA.

INHOUD

<i>INLEIDING</i>	7	5
Het VBR en de Arbowet	7	
Wie hebben met het VBR te maken?	7	
Oude en nieuwe wetgeving	8	
Waarom een VBR?	8	
Arbeidsbescherming	8	
Redelijkheidscriterium	8	
Overgangsregeling	9	
Eis tot naleving	9	
 <i>TEKST VAN HET VEILIGHEIDSBESLUIT</i>	 11	
Hoofdstuk I : Toepassingsgebied	11	
Hoofdstuk II : Voorschriften voor veiligheid, gezondheid en welzijn	13	
§ 1 Verlichting en uitzicht naar buiten	13	
§ 2 Zindelijkheid	16	
§ 3 Temperatuur en luchtverversing	16	
§ 4 Voorkomen van ongelukken	19	
§ 5 Hulp bij ongevallen	36	
§ 6 Brand en explosie	37	
§ 7 Vluchtwegen	38	
§ 8 Geluid en trillingen	39	
§ 9 Vergiftiging, besmetting en beroepsziekten	46	
§10 Veiligheidssignalering	50	
§11 Registratie- en meldingsplicht	51	
§12 Persoonlijke beschermingsmiddelen	53	
§13 Zitgelegenheden	55	
§14 Sanitair en andere voorzieningen	56	
§15 Drinkwater	58	
§16 De afmetingen van de werklokalen	58	
 Hoofdstuk III: Verplichtingen van werkgever en werknemers	 61	
 Hoofdstuk IV: Slotbepalingen	 63	
 <i>ADRESSEN</i>	 73	
 <i>TREFWOORDENREGISTER</i>	 77	

INLEIDING

HET VBR EN DE ARBOWET

De Arbeidsomstandighedenwet (of kortweg: de Arbowet) kwam tot stand in 1980. In de jaren daarna is die wet in fasen ingevoerd. In de Arbowet staat wat werkgevers en werknemers moeten doen om te zorgen voor goede (of althans betere) arbeidsomstandigheden. Zo is een van de belangrijkste punten de verplichting tot samenwerking en overleg tussen werkgever en werknemers in de Arbocommissie, de Ondernemingsraad en de deskundige diensten. De wet geeft geen concrete normen en eisen voor bijvoorbeeld gebouwen of machines.

In de wet staat wel, in artikel 24, dat de regering regels moet geven voor de veiligheid, de gezondheid en het welzijn op het werk. Daarmee worden wel min of meer concrete normen en eisen bedoeld.

Het Veiligheidsbesluit Restgroepen (afgekort: VBR) is zo'n besluit op grond van artikel 24 van de Arbowet. Het geeft normen en eisen voor situaties waarvoor die tot nu toe nog niet bestonden. Het besluit werd per 1 september 1990 van kracht.

Het VBR geeft onder andere regels voor verlichting, zindelijkheid, temperatuur, voorkomen van ongelukken, hulp bij ongelukken, brand en explosie, vluchtwegen, geluid en trillingen, vergiftiging en besmetting. Sommige van die regels zijn heel concreet (bijvoorbeeld raamoppervlak, temperatuur). Andere kunnen niet erg concreet zijn omdat ze voor veel verschillende situaties moeten gelden, en omdat de zaken vaak zo snel veranderen. In veel van die gevallen maakt de Arbeidsinspectie concrete normen, die bekend worden gemaakt in de Publikatiebladen die de Arbeidsinspectie uitgeeft.

In dit boekje staat de tekst van het VBR, zoals die in november 1991 is gewijzigd, met een toelichting erbij. Paragraaf 8 over geluid en trillingen is grotendeels vernieuwd en aangevuld. Met deze wijziging zijn er strengere regels gekomen over schadelijk geluid op de arbeidsplaats. Er is een apart NIA-boekje over de Arbowet: "De Arbowet compleet", waarin de tekst van de wet staat, eveneens met een toelichting.

WIE HEBBEN MET HET VBR TE MAKEN?

Dit is een lastig punt. Met het VBR hebben alle werkgevers en werknemers te maken voor wie geen ander veiligheidsbesluit geldt.

Er bestaat een hele serie veiligheidsbesluiten. De voornaamste daarvan zijn:

- het Veiligheidsbesluit Fabrieken of Werkplaatsen uit 1938 (VBF);
- het Landbouwveiligheidsbesluit uit 1950 (LVB);
- het Veiligheidsbesluit Binnenvaart uit 1963 (VBB).

Het VBR geldt voor al die arbeidssituaties die niet onder een van deze drie veiligheidsbesluiten vallen. Vandaar de naam "restgroepen". Die naam is een beetje misleidend als men bedenkt dat het om zo'n 65% van de werknemers gaat. De "restgroepen" zijn vooral de werknemers en werkgevers in kantoren, winkels, pakhuizen, ziekenhuizen, bejaardenhuizen en horecabedrijven. Verderop in dit boekje, in de toelichting bij artikel 1 van het VBR, is hier meer informatie over te vinden.

OUDE EN NIEUWE WETGEVING

Voordat de Arbowet tot stand kwam, gold de Veiligheidswet uit 1934. De oudere veiligheidsbesluiten zijn genomen op grond van die wet. Bij de invoering van de Arbowet is de oude Veiligheidswet ingetrokken, en zijn de veiligheidsbesluiten onder de werking van de nieuwe wet gebracht. Het VBR komt direct op grond van de Arbowet tot stand (maar het heet desondanks "veiligheidsbesluit" en niet "arbobesluit").

Het VBR is in zekere zin het sluitstuk van de oude wetgeving. Het moet immers regels geven voor het hele gebied dat door de oude wetgeving niet werd bestreken. Het draagt ook duidelijk de sporen van die "ouderdom": de indeling en het taalgebruik zijn ontleend aan de Veiligheidswet en de oudere veiligheidsbesluiten, en de inhoud is maar gedeeltelijk afgestemd op de tegenwoordige benadering van de arbeidsomstandigheden. In feite is het VBR een soort uittreksel uit het Veiligheidsbesluit Fabrieken of Werkplaatsen van 1938. De inhoud en de terminologie doen vaak denken aan vooroorlogse en zelfs 19e-eeuwse situaties. Computers en beeldschermen, bijvoorbeeld, zijn in het VBR opvallend afwezig, en aan ergonomische aspecten wordt nauwelijks aandacht besteed.

WAAROM EEN VBR?

In de nota van toelichting bij het VBR staat te lezen waarom de regering dit veiligheidsbesluit belangrijk vindt. Er zijn drie hoofdmotieven.

Ten eerste hoopt de regering door het geven van minimumvoorschriften te bereiken dat onduidelijkheden of onenigheden tussen werkgever en werknemers opgehelderd worden.

Ten tweede moet de Nederlandse wetgeving voldoen aan richtlijnen van de EG, en wel speciaal aan de Richtlijn Arbeidsplaatsen. Die richtlijn staat niet toe dat er voor een groot deel van de arbeidsplaatsen geen veiligheids- en gezondheidsregels zouden gelden. (Er is een NIA-boekje met uitvoerige informatie over de Europese richtlijnen: "Nieuwe grenzen aan arbeidsomstandigheden".)

En ten derde is er nog veel tijd nodig om goede besluiten tot stand te brengen in de geest en volgens de aanpak van de Arbowet. Er zal zeker nog 5 tot 10 jaar overheen gaan voordat er een stelsel van moderne Arbobesluiten is.

ARBEIDSBESCHERMING

Het VBR is gericht op de arbeidsomstandigheden, dat wil zeggen op de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van werknemers. Het besluit is niet gericht op cliënten of consumenten, bijvoorbeeld de klanten in een winkel of de bewoners van een bejaardenhuis. Voor de bescherming van cliënten en consumenten gelden andere regels, zoals bouwvoorschriften, brandveiligheidsvoorschriften, voorschriften voor de hygiëne, eisen van vakbekwaamheid.

REDELIJKHEIDSCRITERIUM

Op veel plaatsen in het VBR staat dat een regel geldt "voorzover dit redelijkerwijs kan worden gevegd", of "tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden gevegd". Men zou de indruk kunnen krijgen dat hierdoor een zojuist gegeven regel weer ontkracht wordt, of dat een duidelijke norm vervaagd wordt. Dat is echter niet de strekking van zo'n bepaling.

Het uitgangspunt van het VBR (en van de Arbowet waar het VBR op steunt) is

dat er gezorgd moet worden voor optimale veiligheid, gezondheid en welzijn, en dat dat best wat mag kosten in geld, in inspanning, in tijd of in aandacht. Maar natuurlijk kunnen er situaties zijn waarin het onredelijk is om te verlangen dat een bepaalde regel naar de letter wordt uitgevoerd. Om een voorbeeld te noemen:

Een groot kantoor heeft geen aparte schaftgelegenheid. Interne verbouwing is wel mogelijk, maar daardoor zouden sommige werkplekken te klein worden. Het pand is belemmerd ingebouwd, dus uitbreiding is niet mogelijk. Maar over het algemeen is men wel tevreden met de regeling dat één van de werkkamers gebruikt wordt voor de lunchpauze. In die kamer zijn ook voorzieningen voor afleiding en ontspanning.

In zo'n situatie kan het onredelijk zijn om het kantoor te verplichten tot verhuizen, alléén omdat er een schaftgelegenheid moet komen. Het wordt natuurlijk iets anders als het bedrijf in de nabije toekomst uitbreiding van werk verwacht en op alle kamers een extra bureau laat neerzetten.

Wat "redelijk" is wordt door de Arbeidsinspectie beoordeeld. Niet door de werkgever of door bijvoorbeeld werkgever en werknemers gezamenlijk. Het redelijkheidscriterium betekent dat de Arbeidsinspectie niet strikt de hand hoeft te houden aan de letter van het VBR, maar een zekere beleidsvrijheid heeft. Het doel is dat er voor goede arbeidsomstandigheden gezorgd wordt. Als in het geheel van de inspanningen daarvoor niet volstaan kan worden aan een bepaalde regel, hoeft dat niet onoverkomelijk te zijn. Het zal overigens duidelijk zijn, dat de Arbeidsinspectie die vrijheid alléén heeft als het er in een bepaald artikel van het VBR uitdrukkelijk bij staat.

De Arbeidsinspectie geeft Voorlichtings- en Publikatiebladen uit (V- en P-Bladen) waarin het beleid wordt toegelicht en normen bekend worden gemaakt.

OVERGANGSREGELING

Zoals de meeste wetten en besluiten kent ook het VBR een overgangsregeling. Die komt erop neer, dat bestaande situaties aangepast moeten worden "voorzover dat redelijkerwijs kan worden gevergd". Bij nieuwe situaties gelden van meet af aan en onverkort de bepalingen van het VBR.

Het kantoor uit het bovenstaande voorbeeld zou dus wellicht niet voor een aparte schaftgelegenheid hoeven te zorgen. Maar als het zou verhuizen naar een ander pand, of als het een nieuw pand zou laten bouwen, dan zou daar wel een aparte schaftgelegenheid in moeten zitten.

Natuurlijk geldt deze overgangsregeling niet voor alle bepalingen van het VBR. Het gaat met name om situaties die alleen tegen zeer hoge kosten aangepast zouden kunnen worden aan de eisen van het VBR. Denk daarbij vooral aan ingrijpende verbouwingen.

In de toelichting bij artikel 91 wordt hier uitvoeriger op in gegaan.

EIS TOT NALEVING

De Arbeidsinspectie heeft niet alleen de mogelijkheid om naar redelijkheid af te wijken van sommige regels van het VBR. Zij heeft ook de bevoegdheid om in concrete gevallen te beslissen hoe de regels uitgelegd moeten worden en naleving daarvan te eisen. Die bevoegdheid is geregeld in artikel 36 van de Arbwet en in artikel 81 van het VBR. De Arbeidsinspectie oefent dus niet alleen toezicht uit op de uitvoering van het VBR. Ook de interpretatie van het VBR is in handen gegeven van de Arbeidsinspectie.

Zo'n eis tot naleving kan gericht zijn tot de werkgever, maar ook tot werknemers. Immers, op grond van artikel 79 en 80 zijn zowel de werkgever als de werknemers verplicht zich te houden aan de voorschriften van het VBR. Ze hebben daarin wel verschillende verantwoordelijkheden. Meer informatie hierover staat in de toelichting bij artikel 81.

De tekst die is afgedrukt in dit boek, is gebaseerd op het Veiligheidsbesluit Restgroepen zoals gepubliceerd in het Staatsblad (nr. 491, 1990).

Het NIA accepteert geen aansprakelijkheid in geval van onjuistheden in de onderstaande tekst. Wie zich wil beroepen op het Veiligheidsbesluit Restgroepen dient de originele tekst te raadplegen.

HOOFDSTUK I

TOEPASSINGSGBIED

1

1. Het bij of krachtens dit besluit bepaalde is van toepassing met betrekking tot arbeid, waarop het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938 (Stb. 872), het Landbouwveiligheidsbesluit (Stb. 1950, K 107) of het Veiligheidsbesluit Binnenvaart (Stb. 1963, 170) niet van toepassing is.
2. Dit besluit is niet van toepassing op arbeid op of aan een binnenvaartuig waarop ingevolge de artikelen 1 en 2 van het Veiligheidsbesluit binnenvaart dat besluit niet van toepassing is, noch op stuwadoorsarbeid als bedoeld in artikel 1, onderdeel c, van het Veiligheidsbesluit Stuwadoorsarbeid (Stb. 1950, K 519) en op stuwadoorsarbeid aan oorlogsschepen, vissersschepen en Rijksvaartuigen als bedoeld in artikel 1, onder a, van dat besluit.

Toelichting

Artikel 1 geeft op een nogal ingewikkelde manier aan op welke gebieden het Veiligheidsbesluit Restgroepen (VBR) van toepassing is. Ingewikkeld, omdat er voornamelijk in staat waarop het VBR niet van toepassing is. Het besluit is dus van toepassing op alle arbeid die niet uitgezonderd is.

Lid 1 zegt: het VBR geldt niet voor arbeid die onder het Veiligheidsbesluit Fabrieken of Werkplaatsen (VBF), het Landbouwveiligheidsbesluit (LVB) of het Veiligheidsbesluit Binnenvaart (VBB) valt. Het geldt dus wel voor alle andere arbeid.

Verder gelden hierbij de definities van de Arbowet. Volgens die definities is vrijwel iedereen die een ander voor zich laat werken werkgever (ook als er juridisch geen sprake is van een arbeidsovereenkomst). En werknemer is vrijwel iedereen die voor een ander werkt.

Lid 2 lijkt ingewikkelder dan het is. In het VBB zijn bepaalde vormen van arbeid in de binnenvaart uitgezonderd. Die blijven ook in het VBR uitgezonderd. Hetzelfde is het geval met vormen van stuwadoorsarbeid die uitgezonderd zijn in het Veiligheidsbesluit Stuwadoorsarbeid (VBS). Daar geldt het VBR ook niet voor.

Let wel: *Bij hetzelfde werk kunnen we met meerdere veiligheidsbesluiten te maken hebben. Zo geldt voor stuwadoorsarbeid zowel het VBR als het VBS. Verder is in artikel 1 bijvoorbeeld het Electrotechnisch veiligheidsbesluit (EVB) niet als uitzondering genoemd. In een fabriek kunnen we dus te maken hebben met het VBF en het EVB, en in een theater met het VBR en het EVB. Er zijn nog meer veiligheidsbesluiten die in artikel 1 niet als uitzondering genoemd zijn, en waarbij een dergelijke situatie zich kan voordoen.*

Iemand die zeker wil weten of zijn/haar werk onder het VBR valt, zou eerst drie andere veiligheidsbesluiten moeten raadplegen: het VBF, het LVB en het VBB. Dat maakt het behoorlijk ingewikkeld om te achterhalen welke wetgeving we moeten naleven, en hoe we dat moeten doen.

Een uitputtende opsomming van alle soorten werk waar het VBR voor geldt, is niet te geven. Aan de lijst hieronder zal echter niet veel ontbreken. Het VBR geldt voor:

- *Commerciële dienstverlening:*

banken, verzekeringsmaatschappijen, winkels, groothandelsbedrijven, distributiecentra, reisorganisaties, uitzendbureaus, automatiseringsbedrijven, architectenbureaus, adviesbureaus, schoonmaakbedrijven, glazenwasserijen;

- *Niet-commerciële dienstverlening:*

kantoren van werknemers- en werkgeversorganisaties, consumentenorganisaties, stichtingen, verenigingen;

- *Overheid:*

ministeries, rijksdiensten, provincies, gemeenten, gemeentelijke instellingen, politiebureaus, brandweerkazernes, waterschappen, bedrijfsschappen;

- *Gezondheidszorg:*

ziekenhuizen, verzorgingstehuizen, verpleeghuizen, bejaardentehuizen, klinieken, kindertehuizen, gezinszorg, instellingen voor geestelijke gezondheidszorg, bureaus voor maatschappelijk werk;

- *Culturele instellingen:*

bibliotheken, musea, theaters, bioscopen, pretparken, concertgebouwen, culturele en sociaal-culturele centra, sportcentra;

- *Penitentiaire inrichtingen (gevangnissen);*

- *Horeca:*

hotels, cafés, restaurants, bars, snackbars;

- *Begrafenisinstellingen.*

HOOFDSTUK II

VOORSCHRIFTEN VOOR VEILIGHEID, GEZONDHEID EN WELZIJN

§ 1. Verlichting en uitzicht naar buiten

- 2** Alle open of besloten ruimten die door werknemers worden gebruikt, moeten gedurende de aanwezigheid van de werknemers hetzij door daglicht, hetzij door kunstlicht, hetzij door beide, voldoende en doelmatig zijn verlicht.
- 3**
1. Bij het verrichten van arbeid moet de plaats waar wordt gewerkt, hetzij door daglicht, hetzij door kunstlicht, hetzij door beide voldoende en doelmatig zijn verlicht.
  2. Op de plaats binnen overdekte ruimten waar wordt gewerkt, moet rechtstreeks invallend zonlicht kunnen worden geweerd.
- 4**
1. In een inrichting waar meer dan 100 personen aanwezig ple- gen te zijn moet, indien de arbeid geheel of gedeeltelijk bij kunstlicht wordt verricht, voor de gevallen waar bij storing in de verlichting een gevaarlijke situatie kan ontstaan, een zodani- ge noodverlichting zijn gewaarborgd dat een veilig heenkomen van de werknemers verzekerd is.
  2. Onze Minister kan met betrekking tot het in het eerste lid bepaalde nadere regelen stellen.
- 5**
1. Kantoorlokalen en andere besloten ruimten waar plaatsgebou- den arbeid wordt verricht die in geringe mate contacten met zich meebrengt moeten voorzien zijn van lichtopeningen waar- door het daglicht kan toetreden en waardoor uitzicht op de omgeving buiten het gebouw, waarvan het werklokaal deel uit- maakt, wordt verschaft vanaf de plaats waar arbeid wordt ver- richt.
  2. Met betrekking tot de grootte van die lichtopeningen moet aan de twee navolgende voorschriften zijn voldaan:
    - a. het gezamenlijk oppervlak van de lichtopeningen waardoor daglicht kan toetreden, moet ten minste 1/20 van het vloer- oppervlak van het werklokaal bedragen, en
    - b. de gezamenlijke breedte van de lichtopeningen waardoor uit- zicht op de omgeving wordt verschaft, moet ten minste 1/10 van de omtrek van het werklokaal bedragen.
  3. Ruimten als bedoeld in het eerste lid, van elkaar of van een andere besloten ruimte gescheiden door wanden die voor meer dan de helft uit helder, doorzichtig materiaal bestaan, worden voor de toepassing van het tweede lid als één ruimte beschouwd.

4. Dit artikel vindt geen toepassing voor zover de aard van de werkzaamheden of de functie van de ruimte zich tegen toetreding van daglicht verzet dan wel indien in het werklokaal overdag door niemand gedurende meer dan twee uren arbeid pleegt te worden verricht.

Toelichting

Zowel in artikel 2 als in artikel 3 wordt het woord "doelmatig" gebruikt. Wat "doelmatig" is hangt af van de aard van het werk dat op een bepaalde plaats gedaan wordt. Naargelang de aard van het werk kan de verlichting verschillend geregeld worden. Dat geldt ook voor de keuze van daglicht of kunstlicht, of de combinatie van die twee.

Artikel 3 lid 1 zegt dat behalve de ruimte (kantoor, magazijn, gang, kledkamer, enzovoorts) ook de werkplek (bureau, stelling, aanrecht enzovoorts) goed verlicht moet zijn. Dat hoeft niet per se te gebeuren met zoveel mogelijk daglicht.

De Arbeidsinspectie heeft normen voor de verlichting in verschillende situaties. Speciaal voor kantoren worden nog normen ontwikkeld. Zie hiervoor het concept-publikatieblad CP 21 "Kantoren inrichten".

Het eerste lid van artikel 4 schrijft voor dat er noodverlichting moet zijn in inrichtingen:

- *waar gewoonlijk meer dan 100 personen aanwezig zijn (let wel: er staat "personen" en niet "werknemers", dus ook bezoekers en verpleegden of bewoners moeten meegeteld worden);*
- *en waar het werk geheel of gedeeltelijk bij kunstlicht gedaan wordt;*
- *en waar gevaarlijke situaties kunnen ontstaan als de normale verlichting uitvalt.*

De term "inrichting" is een algemene en neutrale aanduiding, een verzamelnaam waarmee onder meer instellingen, organisaties, kantoren, tehuizen en gebouwen bedoeld worden.

In het concept-publikatieblad van de Arbeidsinspectie (CP 21 "Kantoren inrichten") staan normen voor de noodverlichting.

Lid 2 van artikel 4 geeft aan de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de bevoegdheid om bij ministerieel besluit meer gedetailleerde regels te geven voor de noodverlichting, bijvoorbeeld over het aantal lichtpunten, de lichtsterkte, en de technische bijzonderheden van de installatie.

Artikel 5 gaat uit van de gedachte dat mensen die binnenshuis op een vaste plek werken, zich prettiger voelen (en dus ook beter werk leveren) als ze naar buiten kunnen kijken. Die mogelijkheid moet hen dan ook geboden worden, tenzij dat vanwege het soort werk

of het soort ruimte niet kan (denk aan de donkere kamer van een fotograaf of de röntgenkamer in een ziekenhuis). Artikel 5 geldt vooral voor kantoren en vergelijkbare ruimten (tekenkamers, archiefruimten), en in het algemeen voor ruimten waar plaatsgebonden werk wordt gedaan dat weinig mogelijkheden biedt voor beweging en voor contacten met andere mensen.

In de nota van toelichting bij het VBR schrijft de regering, dat het gewenste effect ook bereikt kan worden door veelvuldige contacten met klanten en bezoekers. Artikel 5 geldt daarom niet voor bijvoorbeeld caissières in een supermarkt of receptionisten in een ziekenhuis, en in het algemeen niet voor ruimten waar plaatsgebonden werk wordt gedaan dat veel contacten met andere mensen met zich mee brengt.

In de publikatiebladen van de Arbeidsinspectie is te lezen, hoe in verschillende situaties aan de daglicht- en uitzichtvoorschriften voldaan kan worden.

Verder lezen

Arbeidsinspectie Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Arbeidsinspectie Publikatie V 13 "Werken met beeldschermen", 1990.

Arbeidsinspectie Publikatie S 51 "Daglicht en uitzicht in kantoorgebouwen", 1988.

Arbeidsinspectie Publikatie S 72 "Een andere kijk op de aanbevelingen voor verlichtingssterkte bij binnenverlichting", 1989.

Ontwerp Nederlandse Norm NEN 3087 "Principes en toepassingen van visuele ergonomie", 1990.

Nederlandse Stichting voor Verlichtingskunde, "Aanbevelingen voor binnenverlichting", 1981.

Stichting Bouw Research, rapport 139 "Systemen voor kantoorverlichting: zuinig, doelmatig en gebruikersvriendelijk".

Leebeek, H.H., "Werkplekverlichting", Stichting Werkplekverbetering in Bedrijf en Kantoor, 1989.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Prettig werk op een gezond kantoor", 1991.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Lichtwijzer", 1990.

---

§ 2. Zindelijkheid

16

6 Alle open of besloten ruimten die door werknemers worden gebruikt, moeten zindelijk en zoveel mogelijk vrij van stof worden gehouden.

- 7**
1. Indien werknemers bloot staan aan vuil of stof, moet zich in of in de nabijheid van de werklokalen een voldoende aantal wasbakken bevinden. De wasbakken moeten zindelijk worden gehouden, functioneel zijn geplaatst, beschikken over koud en zonodig warm stromend water en van het benodigde zijn voorzien.
  2. Indien werknemers zodanig bloot staan aan vuil, stof of hoge temperaturen dat een reiniging van het lichaam nodig is die meer omvat dan die van handen en gezicht of zulks uit de aard van hun arbeid voortvloeit, moet tevens een voldoende aantal douches aanwezig zijn. De douches moeten zindelijk worden gehouden, doelmatig zijn ingericht en naar seksen gescheiden, beschikken over warm en koud stromend water en van het benodigde zijn voorzien.

Toelichting

Met het woord "stof" in artikel 6 en 7 wordt huishoudelijk stof bedoeld.

Met het woord "vuil" in artikel 7 worden alle organische en anorganische stoffen bedoeld die buiten het werk als vuil worden gezien. Bijvoorbeeld het tarwemeel waar een meelsjower mee bestoven raakt, of de baklucht die een fritesbakker om zich heen krijgt.

Bij "het benodigde" in artikel 7 wordt gedacht aan reinigingsmiddelen en droogmiddelen. De keuze is afhankelijk van de stoffen waarmee men in aanraking is geweest. De middelen moeten geschikt zijn om de verontreiniging ongedaan te maken.

---

§ 3. Temperatuur en luchtverversing

- 8**
1. Besloten ruimten die regelmatig door werknemers plegen te worden gebruikt, moeten gedurende de aanwezigheid van die werknemers voldoende zijn verwarmd.
  2. Het eerste lid is niet van toepassing op besloten ruimten waarbij de aard van de aanwezige goederen zich tegen zodanige verwarming verzet of op besloten ruimten ten aanzien waarvan zodanige verwarming in redelijkheid niet kan worden verlangd. Alsdan moeten aan de werknemers ter bescherming tegen de koude doelmatige middelen ter beschikking worden

gesteld. De werknemers moeten bovendien in de gelegenheid worden gesteld zich regelmatig terug te trekken in een ruimte die voldoende is verwarmd.

9

1. In deze paragraaf wordt verstaan onder temperatuurindex de grootte bepaald met behulp van de formule

$$L = \frac{42t_l - 8t_{l_n}}{34 + t_l - t_{l_n}}$$

uit de terzelfder tijd en plaats gemeten droge luchttemperatuur (t_l) en natte luchttemperatuur (t_{l_n}), beide uitgedrukt in graden Celsius. Onder droge luchttemperatuur wordt verstaan de temperatuur welke wordt aangewezen door een temperatuurmeettoestel, waarvan het gevoelige meetgedeelte droog is en tegen straling is afgeschermd. Onder natte luchttemperatuur wordt verstaan de temperatuur welke wordt aangewezen door een temperatuurmeettoestel, waarvan het gevoelige meetgedeelte is omwikkeld met een vochtig poreus materiaal, waarlangs de lucht in beweging wordt gehouden.

2. Indien de luchtsnelheid niet meer dan 1 m/s bedraagt en de droge luchttemperatuur en de stralingstemperatuur niet meer dan 5°C verschillen, geldt ter plaatse waar de arbeid wordt verricht artikel 10. Voor de toepassing van de vorige volzin wordt de stralingstemperatuur (t_s) berekend uit de globetemperatuur (t_g) en de droge luchttemperatuur (t_l) volgens de formule: $t_s = 2t_g - t_l$. Onder globetemperatuur wordt verstaan de temperatuur welke wordt aangewezen door een temperatuurmeettoestel, waarvan het gevoelige meetgedeelte zich bevindt in het centrum van een holle dof-zwarte bol met een diameter van 15 cm.

10

1. Ter plaatse waar arbeid wordt verricht mag de temperatuurindex L niet meer bedragen dan 29.
2. In afwijking van het eerste lid mag de temperatuurindex L meer dan 29 bedragen in omstandigheden dat redelijkerwijs niet kan worden verlangd dat aan het eerste lid wordt voldaan, mits de arbeidsduur ter plaatse wordt beperkt en daarop aansluitend zo mogelijk tijdelijk verblijf in een koelere omgeving wordt verschaft. Deze omstandigheden worden geacht aanwezig te zijn onder meer in of bij een kunstmatig verwarmde drooginrichting, oven of stoomketel; bij warm weer in een bijzondere open of besloten ruimte; bij een bedrijfsstoring; dan wel bij bijzonder warm weer.
3. Indien de temperatuurindex L buiten niet meer dan 18 bedraagt, mag de temperatuurindex in een werklokaal, behoudens het bepaalde in het vijfde lid, niet meer bedragen dan 23.
4. Indien de temperatuurindex L buiten meer dan 18 bedraagt, mag de temperatuurindex L in een werklokaal, behoudens het bepaalde in het vijfde lid, ten hoogste 5 meer bedragen.

Teneinde grotere verschillen in de indices dan 5 te voorkomen, moeten doelmatige middelen zijn aangewend zoals een voldoende warmte-isulerende constructie van de werklokalen, technische voorzieningen ter regeling van het binnenklimaat of zonweringen.

5. In afwijking van het derde en vierde lid mag in een werklokaal arbeid worden verricht wanneer redelijkerwijs niet kan worden verlangd dat aan het derde en vierde lid wordt voldaan.

11

1. In besloten ruimten die door werknemers worden gebruikt moet voldoende ventilatie zijn gewaarborgd.
2. Hinderlijke tocht moet in ruimten, als bedoeld in het eerste lid, worden vermeden.

Toelichting

Artikel 8 spreekt voor zichzelf. De betekenis van het begrip "redelijkheid" in lid 2 wordt toegelicht in de inleiding onder het kopje "redelijkheids criterium".

Artikel 9 bevat hoofdzakelijk definities en meetprocedures. De regering schrijft in de nota van toelichting dat de temperatuur-index L verouderd is. Er komt te zijner tijd een nieuwe tekst voor dit artikel.

Artikel 10 heeft de bedoeling te voorkomen dat in te warme omstandigheden gewerkt wordt. Het artikel geldt alleen voor situaties waar relatief weinig ventilatie is (luchtsnelheid minder dan 1 m/s), en waar weinig verschil is tussen droge luchttemperatuur en stralingstemperatuur (niet meer dan 5° verschil). Zie artikel 9 lid 2. Denk hierbij aan magazijnen of loodsen onder niet-geïsoleerde golfplaten waar de zon rechtstreeks op schijnt. Lid 1 van artikel 10 zegt dat onder zulke omstandigheden niet gewerkt mag worden. Als dit probleem zich voordoet, hoeft men niet meteen aan bouwkundige veranderingen te denken. Het probleem kan ook opgelost worden met organisatorische maatregelen, bijvoorbeeld een tropenrooster.

Lid 2 van artikel 10 geeft aan dat er uitzonderingen op deze algemene regel mogelijk zijn. De betekenis van het begrip "redelijkerwijs" wordt toegelicht in de inleiding onder het kopje "redelijkheids criterium". Voor de uitzonderingssituaties geldt wel dat het werk onder hoge temperaturen van korte duur moet zijn, en dat er aansluitend gelegenheid voor afkoeling moet zijn.

Lid 3 en 4 van artikel 10 geven regels voor het verschil tussen binnen- en buitentemperatuur. Lid 5 zegt dat aan die regels niet voldaan hoeft te worden "wanneer dat redelijkerwijs niet kan worden verlangd". Zie hiervoor de toelichting in de inleiding. De Arbeidsinspectie heeft aanbevelingen voor het binnenklimaat in kantoren:

- luchttemperatuur 's winters 20 - 24° C;
- luchttemperatuur 's zomers 22 - 27° C;
- relatieve luchtvochtigheid tussen 30 en 70%;
- luchtsnelheid tussen 0,1 en 0,3 m/s.

Zie het concept-publikatieblad CP 21 "Kantoren inrichten".

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Nederlandse Norm NEN 1087 "Ventilatie van woongebouwen".

Nederlandse praktijkrichtlijn NPR 1088 "Ventilatie van woongebouwen".

Nederlandse Norm NEN-ISO 7730 "Gematigde thermische klimaatomstandigheden - Bepaling van de indices PMV en PPD en omschrijving van de voorwaarden voor thermisch comfort", 1989.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten, "Model Bouwverordening".

Ministerie VROM, "Notitie Binnenmilieu", 1986.

Ministerie VROM, "Wonen in een gezond binnenmilieu", 1988.

Stichting Instituut voor Studie en Stimulering van Onderzoek op het gebied van gebouwinstallaties (ISSO), researchrapport 1 "Onderzoek naar minimum verse luchttoevoer", 1981.

Nederlandse Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Prettig werk op een gezond kantoor", 1991.

§ 4. Voorkomen van ongelukken

1. Gebouwen

12

1. Gebouwen en andere opstallen moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in zodanige staat verkeren, dat er geen gevaar bestaat voor het geheel of gedeeltelijk instorten of omvallen.
2. Vloeropeningen, wandopeningen, bordessen, galerijen en dergelijke moeten, voor zover zij gevaar voor vallen opleveren, doeltreffend afgeschermd zijn.
3. Vloeren, trappen, bordessen, galerijen, afdekkingen van vloeropeningen en dergelijke moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat verkeren. Zij moeten voldoende veiligheid bieden tegen vallen

door uitglijden, struikelen of misstappen.

4. Schuif- of roldeuren en kanteldeuren moeten tegen uitlichten of aflopen, dan wel tegen vallen geborgd zijn.

13

Trappen waarvan de breedte 1,20 m of meer bedraagt, moeten aan beide zijden, alle overige trappen moeten tenminste aan één zijde, van een doelmatige leuning voorzien zijn.

2. Ladders, verplaatsbare trappen en steigers

14

1. Ladders, trapleren en andere verplaatsbare trappen moeten van deugdelijke constructie zijn, voldoende sterk zijn, voldoende stijfheid bezitten en in goede staat van onderhoud verkeren.
2. Ladders, trapleren en andere verplaatsbare trappen moeten zodanig worden opgesteld, dat zij niet kunnen uitglijden, omvallen, dan wel anderszins gevaar kunnen opleveren.

15

Houten ladders, trapleren en andere verplaatsbare trappen moeten zijn voorzien van sporten of treden, welke in bomen rusten.

16

De bomen van de ladder moeten tenminste 1 m uitsteken boven de plaats, waartoe hij toegang geeft, voor zover niet op andere wijze voldoende veiligheid bij het op- of afstappen wordt geboden.

17

Trapleren hoger dan 1 m moeten van een handgreep of steun zijn voorzien, welke tenminste 0,60 m uitsteekt boven de hoogste trede.

18

1. Steigers, hangsteigers mede daaronder begrepen, alsmede hun onderdelen moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van een deugdelijke constructie zijn en in een goede staat verkeren.
2. Regelmatig moet door of namens de werkgever zijn vastgesteld dat de steiger voldoet aan het in het eerste lid bepaalde.

Toelichting

Niet alleen de werkgever, maar ook de werknemers zijn verantwoordelijk voor veiligheid, gezondheid en welzijn op het werk. In artikel 80 van het VBR is bepaald dat ook werknemers verplicht zijn het voorschrift van artikel 12 lid 2 na te leven. Hetzelfde geldt voor artikel 14 lid 2 en voor artikel 16.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Arbeidsomstandigheden kort en goed", 1991.

---

3. Vallen

1. Bij het verrichten van arbeid, waarbij gevaar bestaat om van een hoogte te vallen, moet een veilige steiger, stelling, bordes of werkvloer zijn aangebracht of dat gevaar tegengegaan zijn door het aanbrengen van doelmatige hekwerken, leuning en dergelijke, tenzij zulks onmogelijk is of in redelijkheid niet kan worden gevergd.
2. Het eerste lid is niet van toepassing op arbeid welke op voldoende veilige wijze op een ladder, trap, ladderstelling of dergelijke kan worden verricht.
3. Indien de in het eerste lid genoemde voorzieningen niet of slechts ten dele kunnen worden aangebracht of indien aanbrengen of wegnemen van de voorzieningen grotere gevaren meebrengt dan de arbeid ter beveiliging waarvan zij zouden dienen, moeten ter voorkoming van het gevaar voldoende sterke en voldoende grote vangnetten of doelmatige veiligheidsgordels met vanglijnen van voldoende sterkte op doelmatige plaatsen en wijze worden aangebracht, dan wel andere technische middelen worden toegepast die tenminste eenzelfde mate van beveiliging van de in het eerste lid bedoelde arbeid geven.

Toelichting

Het begrip "redelijkheid" in artikel 19 lid 1 wordt toegelicht in de inleiding onder het kopje "redelijkheids criterium".

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 6 "Stalen steigers, opgebouwd uit stalen pijpen die onderling door koppelingen zijn verbonden", 1989.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 15 "Aanwijzingen voor de bouw, het gebruik en het onderhoud van in hoofdzaak uit rondhout samengestelde staande steigers", 1962.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 120 "Verplaatsbare hangsteigers; constructie, gebruik en onderhoud", 1987.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 151 "Rolsteigers; vervaardiging, gebruik en onderhoud", 1988.

---

4. Werktuigen

1. Onverminderd het in de volgende leden bepaalde moeten krachtwerktuigen, drijfwerken en al of niet door een krachtwerktuig aangedreven werktuigen, voor zover zij gevaar voor personen opleveren, doelmatig beschermd zijn.

2. Indien een drijfwerk of een werktuig in beweging kan worden gebracht op een plaats vanwaar dat drijfwerk of dat werktuig niet geheel kan worden overzien, moet telkens onmiddellijk vóór het op die wijze in beweging brengen van dat drijfwerk of dat werktuig een sein worden gegeven, dat duidelijk is waar te nemen door anderen die zich bij dat drijfwerk of werktuig bevinden.
3. Een werktuig dat door een krachtwerktuig aangedreven kan worden, moet zo dicht mogelijk bij de standplaats van de persoon die het werktuig bedient, zijn voorzien van een zodanige inrichting dat het werktuig afzonderlijk, veilig en met zekerheid kan worden stilgezet en niet dan opzettelijk weer in gang kan worden gebracht.
4. Doorgangen langs werktuigen of tussen werktuigen, goederen of vaste delen als muren, palen of kolommen moeten voldoende breed zijn en vrij zijn gehouden van alles wat voor het verkeer gevaar kan opleveren.
5. Het opleggen en afnemen van drijfriemen, kabels, snaren en kettingen in gang mag niet met de hand geschieden.
6. Onderhoud, zoals smeren, inspecteren, herstellen en reinigen, aan een krachtwerktuig, werktuig of drijfwerk, dient zodanig te geschieden, dat bij het verrichten van deze arbeid zomin mogelijk gevaar optreedt. Zo mogelijk dient deze arbeid bij stilstand van het krachtwerktuig, werktuig of drijfwerk te geschieden.

21

Krachtwerktuigen, drijfwerken, werktuigen, toestellen, gereedschappen en leidingen moeten in zodanige staat van onderhoud verkeren, dat zij daardoor geen gevaar kunnen veroorzaken.

Toelichting

Van artikel 20 gelden op grond van artikel 80 de bepalingen in leden 2 en 4 t/m 6 als verplichtingen voor werknemers.

In artikel 20 staan nogal wat verouderde termen. "Krachtwerktuig" betekent motor; "drijfwerk" betekent aandrijving.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 66 "Aanwijzingen voor de constructie en het gebruik van vangnetten", 1963.

5. Voertuigen en transportmiddelen

22

Voertuigen en transportmiddelen moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn, in goede staat verkeren en zoveel mogelijk vrij gehouden zijn van uitstekende delen die gevaar opleveren. Zij moeten voorts zodanig ingericht zijn, dat zij

niet onverhoeds kunnen kantelen en hun lading niet ongewild kan verschuiven of afvallen.

23

1. Voertuigen en transportmiddelen die door middel van een eigen krachtwerktuig kunnen worden voortbewogen, moeten veilig bestuurbaar zijn en voorzien zijn van een deugdelijke inrichting waarmee goed hoorbare geluidssignalen kunnen worden gegeven.
2. Voertuigen en transportmiddelen, als bedoeld in het eerste lid, moeten voorzien zijn van tenminste één deugdelijke reminrichting. Indien die voertuigen of transportmiddelen elektrisch worden gedreven, moeten voorzieningen zijn getroffen waardoor wordt voorkomen dat zij onverhoeds in beweging komen, wanneer de bestuurder het voertuig of het transportmiddel verlaat of heeft verlaten.
3. Voertuigen en transportmiddelen, als bedoeld in het eerste lid, mogen na gebruik niet worden achtergelaten in een zodanige toestand dat onbevoegden die voertuigen of transportmiddelen of mechanismen daarvan in werking kunnen stellen.

24

1. Stilstaande voertuigen en transportmiddelen moeten veilig vastgezet zijn. De vorige volzin is niet van toepassing, indien het voertuig of transportmiddel zich op een plaats bevindt, vanwaar het niet onverhoeds in beweging kan komen.
2. Indien een trekkend voertuig gekoppeld is aan een ander voertuig of aan een werktuig, een last dan wel een vastzittend voorwerp, moeten zodanige voorzieningen aangebracht zijn, dat zowel het achteroverslaan als het op andere wijze kantelen van het trekkende voertuig wordt voorkomen. Laatstbedoeld voertuig moet voorts zodanig ingericht zijn, dat het aan- of afkoppelen veilig kan geschieden en onverhoeds losraken van de koppeling is voorkomen.

25

1. Met voertuigen en transportmiddelen mogen geen personen worden vervoerd, tenzij zij hebben plaatsgenomen op een kennelijk daartoe ingerichte zit- of staanplaats, dan wel in een voor personenvervoer geschikte laadruimte van een voor goederenvervoer ingericht voertuig, niet zijnde een kipwagen of dergelijke wagen.
2. Een zit- of staanplaats als bedoeld in het eerste lid, alsmede de toegangsweg tot die plaats moeten beveiligd zijn tegen het gevaar van uitglijden, afvallen, knellen of getroffen worden door vallende voorwerpen of gegrepen worden door bewegende delen.
3. Met betrekking tot het vervoer van personen of van goederen met een voertuig is voorts artikel 30, eerste lid, van overeenkomstige toepassing.

Toelichting

Artikel 23 lid 1 geeft een definitie waar handbediende steekwa-

gentjes niet onder vallen. Schoonmaak- en boenmachines vallen er wel onder als de bediener er op een aparte zitplaats op meerijdt.

Artikel 23 lid 3 geldt op grond van artikel 80 ook als verplichting voor werknemers.

Artikel 24 geldt ook als verplichting voor werknemers.

In artikel 25 wordt meerijden op kipkarren, trekkers en dergelijke verboden (behalve als daar een aparte passagiersplaats voor is).

Lid 1 en lid 3 van artikel 25 gelden ook als verplichting voor werknemers.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 143 "Transport en opslag in bedrijven; heftrucks, trekkers, wagens, transportroutes en stapelplaatsen", 1981.

6. Liften

26

De artikelen 27 tot en met 30 zijn van toepassing op liften, waarop het Liftenbesluit 1 (Stb. 1956, 167) niet van toepassing is.

27

Liften met toebehoren moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat van onderhoud verkeren.

28

1. Liften moeten zijn voorzien van een inrichting die belet dat de liftkooi kan neerstorten. Onder de liftmachine of zo nodig onder het drijfwerk boven in de liftschacht moet een doelmatige vloer zijn aangebracht. De eerste volzin is niet van toepassing op paternosterliften en goederenliften met een maximum hefvermogen van 100 kg waarvan de bedieningsopeningen in de schachtwand het betreden van de liftkooi niet mogelijk maken.
2. Liften moeten zijn voorzien van inrichtingen die verzekeren dat, alvorens de liftkooi in beweging kan worden gebracht, alle toegangen veilig zijn afgesloten en zo nodig gegrendeld en dat de liftkooi automatisch tot stilstand komt, als zij de uiterste standen heeft bereikt. De vorige volzin is niet van toepassing op paternosterliften, uit de hand gedreven goederenliften met een maximum hefvermogen van 35 kg en uit de hand gedreven goederenliften met een maximum hefvermogen van 100 kg waarvan de bedieningsopeningen op 0,70 m of meer boven de vloer zijn gelegen.
3. Overigens moeten liften van zodanige inrichtingen zijn voorzien, dat ongevallen zoveel mogelijk worden voorkomen.

29

1. Liften met toebehoren moeten op doelmatige wijze zijn afgeschermd en zodanig zijn ingericht, dat het gevaar dat personen worden gekwetst door vallen, door knellen of door vallende voorwerpen, zoveel mogelijk is voorkomen.
2. Een lift, welke niet bestemd is voor personenvervoer, mag niet door personen worden gebruikt; bij de toegangen tot zo een lift moet dit verbod duidelijk zichtbaar en onuitwisbaar vermeld zijn.

30

1. Met een lift mogen niet meer personen en mag niet meer gewicht aan goederen tegelijk worden vervoerd, dan een veilig gebruik toelaat.
2. Het maximum aantal personen of het maximum gewicht aan goederen dat tegelijk met een lift mag worden vervoerd, moet bij de toegangen of in de liftkooi duidelijk zichtbaar en onuitwisbaar zijn vermeld.

Toelichting

Artikel 26: Het Liftenbesluit I, (op grond van de Wet op de Gevaarlijke Werktuigen) is van toepassing op elektrisch aangedreven liften met betreedbare kooien. De artikelen 26 t/m 30 van het VBR zijn zodoende van toepassing op liften die niet elektrisch aangedreven worden of niet betreedbaar zijn, of beide. Bijvoorbeeld spijzenliften in restaurants.

Artikel 29 lid 2 en artikel 30 lid 1 gelden ook als verplichting voor werknemers.

---

7. Hijs- en hefwerktuigen (niet zijnde liften)

31

1. Hijskranen, takels, lieren, hijsmasten en andere hijs- of hefwerktuigen, anders dan liften en hun toebehoren, moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat verkeren. De in de vorige volzin bedoelde werktuigen moeten voorts zodanig ingericht, opgesteld, verankerd en beschut zijn, dat zij zo min mogelijk gevaar opleveren.
2. Indien er gevaar bestaat dat een hijs- of hefwerktuig onder de invloed van wind zich zal verplaatsen of zal omvallen, moet het werktuig zodanig zijn vastgezet, dat het zich niet kan verplaatsen onderscheidenlijk niet kan omvallen.
3. De ondersteuning van een hijs- of hefwerktuig moet zodanig zijn, dat de stabiliteit van het werktuig daardoor niet in gevaar wordt gebracht. Bestaat die ondersteuning uit een kraanbaan, dan moet deze bovendien zodanig ingericht zijn, dat het van de baan afraken van het werktuig zoveel mogelijk wordt voorkomen.

4. Een hijs- of hefwerktuig moet voorzien zijn van een duidelijke aanduiding die de bedrijfslast vermeldt. Uit die aanduiding moet voor wat betreft:
  - a. een hijswerktuig dat een veranderlijke vlucht heeft, op een zo gemakkelijk mogelijke wijze kunnen worden vastgesteld hoeveel bij elke gieklengte de bedrijfslast bedraagt;
  - b. een hijswerktuig dat ingericht is om te werken zowel met een enkelvoudig ingeschoren hijskabel als met een meervoudig ingeschoren hijskabel, op een zo gemakkelijk mogelijke wijze kunnen worden vastgesteld hoeveel voor elk van die werkwijzen de bedrijfslast bedraagt.
5. Een aanduiding als bedoeld in het vierde lid moet onuitwisbaar op één of meer doelmatige plaatsen en in elk geval nabij de bedieningsplaats van het betrokken hijs- of hefwerktuig aangebracht zijn, alsmede vanaf de bedieningsplaats goed leesbaar zijn.
6. Aan het districtshoofd moet, indien hij zulks met betrekking tot een hijs- of hefwerktuig schriftelijk vordert, door overlegging van gegevens betreffende dat werktuig, zoals tekeningen, berekeningen en schema's, worden aangetoond dat de ingevolge het vierde lid op het werktuig aangeduide bedrijfslast onderscheidenlijk bedrijfslasten in overeenstemming is onderscheidenlijk zijn met de daarover krachtens het elfde lid gegeven voorschriften.
7. Bij een hijs- of hefwerktuig moet een duidelijke instructie in de Nederlandse taal aanwezig zijn, die de nodige gegevens bevat betreffende het veilig gebruik en het deugdelijk onderhoud van het betrokken werktuig. De instructie moet tevens de nodige gegevens bevatten betreffende het op veilige wijze monteren of demonteren van het werktuig of van onderdelen daarvan, indien het monteren of demonteren meermalen moet geschieden bij voorbeeld in verband met het op een andere plaats opstellen van het werktuig.
8. Een met een hijs- of hefwerktuig te verplaatsen last mag niet zwaarder zijn dan de ingevolge het vierde lid op dat werktuig aangeduide bedrijfslast aangeeft voor de stand of de omstandigheid, waarbij onderscheidenlijk waaronder het werktuig wordt gebruikt, noch zwaarder zijn dan een veilig gebruik toelaat. De vorige volzin geldt niet ten aanzien van een hijs- of hefwerktuig, terwijl het een beproeving ondergaat, als voorgeschreven in dit besluit.
9. Het verrichten van werkzaamheden met behulp van een hijs- of hefwerktuig moet zodanig geschieden, dat gevaren waaraan de werknemers bij het gebruik van het werktuig kunnen blootstaan, zoals het gevaar getroffen of gegrepen te worden door het werktuig, een onderdeel daarvan, dan wel door de last van het werktuig, zoveel mogelijk worden voorkomen.
10. Een hijs- of hefwerktuig mag slechts worden bediend door de persoon die met de bediening van het werktuig en met de aard van de daarmede te verrichten werkzaamheden vertrouwd is.

11. Onze Minister kan met betrekking tot alle hijs- of hefwerktuigen dan wel met betrekking tot hijs- of hefwerktuigen die behoren tot een door hem omschreven categorie nadere regelen stellen met betrekking tot het eerste tot en met het zevende lid en het negende lid en zonodig bepalen in welke gevallen aan die naderen regelen niet of niet geheel behoefte te worden voldaan.

32

1. Onverminderd artikel 31 moet met betrekking tot hijskranen met een bedrijfslast die gelijk is aan of hoger is dan een door Onze Minister vastgesteld minimum het volgende in acht worden genomen.
2. Alvorens een hijskraan, na te zijn vervaardigd dan wel ingrijpend te zijn hersteld of gewijzigd, voor de eerste maal in gebruik wordt genomen, moet worden onderzocht:
  - a. de hijskraan: op deugdelijkheid van materiaal, constructie, inrichting en stabiliteit, bij welk onderzoek de kraan doelmatig moet worden beproefd, en
  - b. de ondersteuning van de kraan, zoals een kraanbaan: op ligging en draagkracht, op deugdelijkheid van materiaal en constructie, alsmede op aanwezigheid en deugdelijkheid van beveiligingsmiddelen.
3. Een hijskraan en de ondersteuning van de kraan moeten worden onderzocht op goede staat, bij welk onderzoek de kraan doelmatig moet worden beproefd:
  - a. wanneer de kraan langdurig heeft stilgestaan of buiten gebruik is geweest;
  - b. zo dikwijls zulks ter waarborging van een veilig gebruik van de kraan redelijkerwijze noodzakelijk is en in elk geval tenminste eenmaal per jaar.

In de gevallen omschreven onder a en b, moeten de onderzoekingen en beproevingen zijn verricht voordat de kraan in gebruik wordt genomen.

4. Indien een hijskraan, na demontage voor opstelling elders, aanstands opnieuw is opgesteld, moet de kraan, alvorens hij in gebruik wordt genomen, op veilige werking worden onderzocht en beproefd.
5. Onderzoekingen en beproevingen als bedoeld in het tweede, derde en vierde lid, moeten worden verricht door een door de werkgever aangewezen deskundige persoon, onderneming, dienst of instelling, voor zover Onze Minister met betrekking tot alle hijskranen dan wel met betrekking tot hijskranen die behoren tot een door hem omschreven categorie, niet heeft bepaald welke van de vorenbedoelde onderzoekingen en beproevingen moeten worden verricht door een daartoe door hem erkende persoon, onderneming, dienst of instelling.
6. Tot de voorwaarden die Onze Minister aan een krachtens het vijfde lid verleende erkenning kan verbinden, kunnen voorwaarden behoren met betrekking tot het tarief dat de erkende persoon, onderneming, dienst of instelling in rekening mag brengen.

7. In de nabijheid van een hijskraan, behorende tot een door Onze Minister omschreven categorie, moet zich een geschrift (kraanboek) bevinden. Dit geschrift moet met betrekking tot die hijskraan gegevens bevatten als nader door hem geregeld ten aanzien van de tot die categorie behorende kranen. Tot vorenbedoelde gegevens behoren de bevindingen, verkregen uit onderzoekingen en beproevingen als bedoeld in het tweede, derde of vierde lid en neergelegd door degene die de vorenbedoelde onderzoekingen en beproevingen heeft verricht.
8. Onze Minister stelt het model vast van een geschrift als bedoeld in het zevende lid.
9. Het geschrift moet desgevraagd worden getoond aan de ambtenaren bedoeld in artikel 32 van de Arbeidsomstandighedenwet.
10. Onze Minister kan met betrekking tot alle hijskranen dan wel met betrekking tot hijskranen die behoren tot een door hem omschreven categorie nadere regelen stellen met betrekking tot het tweede, derde en vierde lid alsmede zonedig bepalen in welke gevallen aan die nadere regelen niet of niet geheel behoefte te worden voldaan.

33 De werknemers die hijs- of hefwerktuigen bedienen, moeten ter plaatse waar zij die werktuigen bedienen, alsmede op de toegangswegen tot die plaats, beveiligd zijn tegen ongevallen door gevaar veroorzakende delen van drijfwerk of werktuigen of door vallen.

34 Met een hijs- of hefwerktuig dat uitsluitend bestemd en ingericht is voor het vervoer van goederen, mogen in de plaats van of tezamen met goederen geen personen worden vervoerd.

Toelichting

Met het "districts-hoofd" in artikel 31 lid 6 wordt het districtshoofd van de Arbeidsinspectie bedoeld.

Artikel 31 lid 7 schrijft voor dat er een duidelijke instructie in het Nederlands aanwezig moet zijn. De verplichting van artikel 6 van de Arbowet vervalt daardoor niet! De werkgever moet zorgen voor een duidelijke instructie in de taal die de machinebediener beheerst.

Van artikel 31 gelden de leden 8 en 9 ook als verplichting voor werknemers.

Lid 11 van artikel 31 geeft de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid de bevoegdheid de regels van artikel 31 verder uit te werken in een ministerieel besluit. Die uitgewerkte regels gelden dan ook als verplichting voor werknemers.

Artikel 32 geeft extra regels voor zware hijskranen. De grens

waarboven die regels gelden, wordt door de minister vastgesteld. De regels van artikel 31 blijven gelden.

In lid 5 van artikel 32 staat dat de minister kan beslissen welke deskundigen bevoegd zijn tot het onderzoeken van zware hijskranen volgens de leden 2 t/m 4. Als de minister dat niet gedaan heeft, moet de werkgever die deskundige(n) aanwijzen.

Lid 7 van artikel 32 schrijft voor dat er bij elke hijskraan een "kraanboek" moet zijn. In dat kraanboek moeten minstens alle gegevens van de kraan staan die te maken hebben met de leden 2 t/m 4.

Volgens lid 8 van artikel 32 beslist de minister welke gegevens in het kraanboek moeten staan, en in welke vorm.

Met de ambtenaren in lid 9 wordt de Arbeidsinspectie bedoeld. Die ambtenaren mogen overal komen (behalve in woningen), en ze mogen alles doen wat nodig is voor de handhaving en de uitvoering van het VBR. (Vergelijk artikel 32 van de Arbowet.)

Artikel 34 geldt ook als verplichting voor werknemers.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 87 "Goederenheffers; constructie, gebruik en onderhoud", 1970.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 125 "Mobiele kranen; constructie, uitvoering, beproeving, gebruik, onderhoud", 1982.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 7 "Normen voor hijskranen", 1985.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA "Veilig Hijsen", 1989.

8. Hijsgereedschappen

35

1. Hijsgereedschappen, zoals staalkabels, kettingwerk, touwwerk, stropen, hijsbanden, blokken, hijsjukken, tangen, klemmen, grijpers, klap- en stortbakken, hefmagneten en vacuümhef gereedschap, moeten uit deugdelijk en voor het gebruiksdoel geschikt materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat verkeren.
2. Hijsgereedschappen, anders dan touwwerk of staalkabels moeten voorzien zijn van een goed leesbare en onuitwisbare aanduiding, aangevende de werklast.
3. Hijsgereedschappen mogen slechts zodanig worden gebruikt, dat daarbij zo min mogelijk gevaar ontstaat. De aangegeven werklast mag in geen geval worden overschreden.

4. Hijsgereedschappen moeten geregeld en met een tussenruimte afhankelijk van het gebruik op goede staat worden onderzocht door een door de werkgever aangewezen deskundig persoon, onderneming, dienst of instelling.
5. Onverminderd het vierde lid moet kettingwerk zo dikwijls en voor zover zulks ter waarborging van een veilig gebruik nodig is:
  - a. op deugdelijkheid en goede staat van onderhoud worden onderzocht;
  - b. doelmatig worden beproefd;
  - c. afhankelijk van de materiaalsoort, aan een voor het betrokken materiaal geschikte warmtebehandeling worden onderworpen.

Bedoelde onderzoeken, beproevingen en warmtebehandelingen moeten worden uitgevoerd door een door de werkgever aangewezen deskundige persoon, onderneming, dienst of instelling tenzij uitvoering is gegeven aan het in de laatste volzin van dit lid bepaalde. Onze Minister kan bedoelde deskundige personen, ondernemingen, diensten of instellingen erkennen met betrekking tot bedoelde onderzoeken, beproevingen en warmtebehandelingen.
6. Tot de voorwaarden die Onze Minister aan een krachtens het vijfde lid verleende erkenning kan verbinden, kunnen voorwaarden behoren met betrekking tot het tarief dat de erkende persoon, onderneming, dienst of instelling in rekening mag brengen.
7. Met betrekking tot kettingwerk moet desgevraagd een geschrift worden getoond aan de ambtenaren bedoeld in artikel 32 van de Arbeidsomstandighedenwet. Dit geschrift moet gegevens bevatten als nader door Onze Minister geregeld. Tot vorenbedoelde gegevens behoren de bevindingen, verkregen uit onderzoeken, beproevingen of warmtebehandelingen, als bedoeld in het vijfde lid, en neergelegd door degene die de vorenbedoelde onderzoeken, beproevingen of warmtebehandelingen heeft verricht.
8. Onze Minister stelt het model vast van een geschrift als bedoeld in het zevende lid.
9. Kettingwerk moet door doelmatig aangebrachte merktekens kunnen worden geïdentificeerd.
10. Onze Minister kan met betrekking tot het eerste tot en met het vijfde lid en het negende lid nadere regelen stellen.
11. Voor de toepassing van het bij en krachtens dit artikel bepaalde wordt verstaan onder "kettingwerk": kettingen, schalmen, sluitingen, haken, ringen, wartels, oogbouten en dergelijke, afzonderlijk of als samenstel.

Toelichting

Lid 3 van artikel 35 geldt ook als verplichting voor werknemers.

In lid 5 van artikel 35 staat dat de minister kan beslissen welke

deskundigen bevoegd zijn tot het onderzoeken van kettingwerk. Als de minister dat niet gedaan heeft, moet de werkgever die deskundige(n) aanwijzen.

Volgens lid 7 van artikel 35 moet er ook voor kettingwerk een boek worden bijgehouden waar alle gegevens in staan die te maken hebben met lid 5. De minister stelt vast welke gegevens er in moeten staan, en in welke vorm. Het boek moet getoond worden aan de Arbeidsinspectie. Ambtenaren van de Arbeidsinspectie zijn bevoegd om overal te komen (behalve in woningen) en alles te doen wat nodig is voor de handhaving en de uitvoering van het VBR. (Vergelijk artikel 32 van de Arbowet.)

Lid 10 van artikel 35 geeft aan de minister de bevoegdheid om meer uitgewerkte regels te geven. Die uitgewerkte regels gelden dan ook als verplichting voor werknemers.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 80 "Aanwijzingen voor de veilige constructie, de sterkte, het onderhoud en de beproeving van met de hand bewogen takels, vjzels en dommekrachten", 1984.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 82 "Lieren; veilige constructie, sterkte, onderhoud en beproeving", 1984.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 115-1 "Hijsgereedschappen; wettelijke bepalingen", 1985.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 115-2 "Hijsgereedschappen; constructie, sterkte, beproeving, onderhoud", 1985.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 115-3 "Hijsgereedschappen en bijswerktuigen; veilig bijzen", 1985.

9. Bewegende voorwerpen

36

Tegen het gevaar te worden getroffen door wegvliegende, vallende, omvallende, wegschuivende of weggrollende voorwerpen moeten doelmatige voorzieningen getroffen zijn.

10. Stapelen

37

1. Het stapelen, optasten of storten van goederen of stoffen moet geschieden door een ter zake kundig persoon of onder diens toezicht met inachtneming van diens aanwijzingen.
2. Gestapelde, opgetaste of gestorte goederen of stoffen mogen geen gevaar opleveren van verschuiven, verzakken, omvallen, afkalven of instorten en moeten met het oog op deze gevaren regelmatig worden gecontroleerd.
3. Het aanwenden van hulpmiddelen zoals magazijnstellingen bij

de in het eerste lid bedoelde behandeling van goederen of stoffen is slechts toegestaan wanneer die hulpmiddelen deugdelijk zijn geconstrueerd en voldoende sterk zijn voor het doel waarvoor zij zijn bestemd.

Lid 2 van artikel 37 geldt ook als verplichting voor werknemers.

---

11. Stoffen

38

1. Met betrekking tot de verpakking van een stof, die gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van werknemers kan opleveren, en de sluiting van die verpakking is het bepaalde in artikel 35, eerste tot en met derde lid, van de Wet milieugevaarlijke stoffen (Stb. 1985, 639) van overeenkomstige toepassing.
2. Op de verpakking van een stof, die krachtens de Wet milieugevaarlijke stoffen moet worden ingedeeld in een of meer van de categorieën, bedoeld in artikel 34, tweede lid, van die wet, moeten de aanduidingen, welke voor die stof bij en krachtens genoemde wet ten behoeve van de aflevering van die stof zijn voorgeschreven, opvallend en goed leesbaar vermeld zijn, met uitzondering van de aanduidingen die betrekking hebben op de categorie "voor het milieu gevaarlijk".
3. Op de verpakking van een stof als bedoeld in het eerste lid, waarop artikel 34 van de Wet milieugevaarlijke stoffen niet van toepassing is, moeten opvallend en goed leesbaar vermeld zijn de naam van de stof en een aanduiding van de aard van het gevaar of de gevaren, verbonden aan die stof.
4. Onze Minister kan regels stellen met betrekking tot het aanduiden van reservoirs, leidingen, appendages en apparatuur voor stoffen als bedoeld in het eerste lid.
5. Dit artikel is niet van toepassing ten aanzien van bestrijdingsmiddelen in de zin van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (Stb. 288).

39

1. Flessen, kannen en kruiken van gemakkelijk breekbaar materiaal voor het vervoer en in voorraad hebben van een sterk zuur of van een dergelijke gevaarlijke vloeistof moeten, indien de inhoud meer dan 5 liter bedraagt, zijn bemand of op andere wijze doelmatig beschut.
2. Bij het uitschenken van zodanige vloeistof moeten ter voorkoming van morsen en spatten doeltreffende middelen worden aangewend.

40

Gas- of oliebranders waarbij het gevaar bestaat dat door het uitstromen van onverbrand gas of onverbrande olie een ontploffing optreedt, moeten zodanig ingericht en beveiligd zijn, dat dit gevaar wordt vermeden.

1. Indien stoffen aanwezig zijn, die gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van werknemers kunnen opleveren, moeten zodanige voorzieningen zijn getroffen, dat het gevaar dat zich met betrekking tot die stoffen een ongewilde gebeurtenis voordoet, zoveel mogelijk is vermeden.
2. Bij het verrichten van arbeid met stoffen als bedoeld in het eerste lid moeten zodanige voorzieningen zijn getroffen, dat het gevaar dat zich bij die arbeid een ongewilde gebeurtenis voordoet, zoveel mogelijk is vermeden. De vorige volzin is van overeenkomstige toepassing bij het verrichten van arbeid aan, dan wel het verwijderen van reservoirs, installaties, verpakkingen of andere zaken, waarin zich een stof als bedoeld in die volzin bevindt of heeft bevonden, tenzij daarin kennelijk geen restanten van de betreffende stof meer aanwezig zijn.
3. Voorts moeten zodanige voorzieningen zijn getroffen, dat ingeval zich een ongewilde gebeurtenis als bedoeld in het eerste onderscheidenlijk tweede lid voordoet, de gevolgen daarvan zoveel mogelijk worden beperkt.
4. In ruimten waarin de arbeid, bedoeld in de eerste volzin van het tweede lid, wordt uitgevoerd, moeten de grootst mogelijke zindelijkheid en ordelijkheid in acht worden genomen. Alsdan mogen in die ruimten de stoffen in geen grotere hoeveelheden aanwezig zijn dan voor de bedrijfsvoering onvermijdelijk is. Evenmin mogen in die ruimten meer werknemers aanwezig zijn dan noodzakelijk is.
5. De arbeid, bedoeld in het tweede lid, mag slechts worden verricht door personen, die in een zodanige lichamelijke en geestelijke toestand verkeren en op het gebied van die arbeid zodanig deskundig zijn, dat zij voldoende in staat zijn de daaraan verbonden gevaren te voorkomen.
6. Onze Minister kan met betrekking tot de voorgaande leden regels stellen. Deze regels kunnen voor verschillende gevallen verschillend worden gesteld en kunnen onder meer betrekking hebben op:
  - a. criteria en methoden, volgens welke moeten worden bepaald of een stof gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van werknemers kan opleveren, als bedoeld in het eerste lid;
  - b. eisen van deskundigheid, waaraan personen als bedoeld in het vijfde lid moeten voldoen, en schriftelijke bewijzen, waaruit deze deskundigheid blijkt.
7. Onze Minister kan voorschrijven, dat materiële voorzieningen die ter naleving van een van de voorgaande leden aangebracht zijn, regelmatig en deskundig worden onderzocht, een en ander als door hem nader bepaald. Hij kan voorschrijven, dat zodanige onderzoeken met betrekking tot voorzieningen, die behoren tot door hem omschreven categorieën, geschieden door een daartoe door hem erkende persoon, onderneming, dienst of instelling.
8. Aan een erkenning als bedoeld in het zevende lid kunnen voorwaarden worden verbonden, die onder meer betrekking

kunnen hebben op het tarief, dat de erkende persoon, onderneming, dienst of instelling in rekening mag brengen.

9. Dit artikel is niet van toepassing ten aanzien van het aanwezig zijn, het gebruiken, opslaan of vernietigen van bestrijdingsmiddelen, noch ten aanzien van het verwijderen of vernietigen van ledige verpakkingen van bestrijdingsmiddelen in de zin van de Bestrijdingsmiddelenwet 1962 (Stb. 288).

42

1. In afwijking van artikel 41, tweede lid, geldt met betrekking tot de hieronder vermelde gevaarlijke stoffen en daarmee gelijkgestelde produkten het volgende.
2. Het gebruik van benzeen of van een produkt waarvan het gehalte aan benzeen meer dan 1 volumeprocent bedraagt, als oplos-, reinigings- of verdunningsmiddel is niet toegestaan, tenzij zulks geschiedt in een gesloten systeem of op een andere wijze waardoor in tenminste gelijke mate bescherming tegen het vergiftigingsgevaar wordt geboden.
3. Indien van benzeen of van een produkt als bedoeld in het tweede lid wordt gebruik gemaakt anders dan als oplos-, reinigings- of verdunningsmiddel, moet dit zoveel mogelijk worden uitgevoerd in een gesloten systeem.
4. Het tweede en derde lid zijn van overeenkomstige toepassing ten aanzien van tetrachloorkoolstof, pentachloorethaan en 1.1.2.2. tetrachloorethaan alsmede ten aanzien van een produkt waarvan het gehalte aan een van de vorengenoemde stoffen meer dan 1 volumeprocent bedraagt.

43

1. Flessen of vaten, waarin gas onder hogere druk dan die van de dampkring in samengeperste, tot vloeistof verdichte of in opgeloste toestand is verzameld, moeten tegen onnodige verwarming zijn gevrijwaard. Het vervoeren en verplaatsen moet zodanig geschieden, dat vallen op of stoten tegen harde voorwerpen zoveel mogelijk wordt voorkomen.
2. Flessen of vaten, als in het eerste lid bedoeld, moeten zodanig zijn opgesteld, dat zij niet kunnen omvallen.
3. Een fles, die opgelost acetyleen of een ander brandbaar gas bevat, moet gesloten worden, zodra er geen gas meer aan onttrokken wordt, en gesloten worden bewaard. Ook een fles, die opgelost acetyleen of een ander brandbaar gas bevat heeft, moet gesloten worden bewaard.
4. De sleutel voor het openen en sluiten van de afsluiter van een fles, die opgelost acetyleen bevat, moet, zolang de fles voor afgifte van gas in gebruik is, op de afsluiter zijn geplaatst of daaraan of aan de fles zijn opgehangen.
5. Indien bij werkzaamheden gebruik wordt gemaakt van een brander, aangesloten op één fles die opgelost acetyleen bevat of een ander brandbaar gas dat onder bepaalde omstandigheden kan dissociëren, moet tussen de brander en het bij die fles behorende reduceertoestel een doeltreffende vlamdoover of

een doeltreffend onderdrukventiel tegen vlamterugslag aangebracht zijn.

Toelichting

Artikel 38 lid 1: De Wet milieugevaarlijke stoffen geeft voorschriften voor de verpakking van stoffen die gevaar opleveren voor het milieu. Hier wordt bepaald dat diezelfde voorschriften ook gelden voor stoffen die gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid of de gezondheid van werknemers.

Artikel 38 lid 2: De Wet milieugevaarlijke stoffen geeft een indeling van stoffen naar de aard en de ernst van het gevaar. Dat gevaar moet ook terwille van de veiligheid en de gezondheid van werknemers duidelijk op de verpakking vermeld worden.

Artikel 38 lid 3: Er zijn stoffen die wel gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid en de gezondheid van werknemers, maar die niet onder artikel 34 van de Wet milieugevaarlijke stoffen vallen. Voor die stoffen geldt, dat de naam van de stof en de aard van het gevaar duidelijk op de verpakking moeten staan.

Artikel 38 lid 4: De regels van lid 1 t/m 3 gelden voor de verpakking bij aflevering. Hier wordt bepaald dat de minister regels kan geven voor het signaleren van gevaren bij opslag en gebruik.

Artikel 38 lid 5: Voor bestrijdingsmiddelen geldt de Bestrijdingsmiddelenwet, en niet dit artikel van het VBR.

Artikel 39 lid 2 geldt ook als verplichting voor werknemers.

Artikel 41 lid 4 geldt ook als verplichting voor werknemers.

Artikel 41 lid 6 geeft de minister de bevoegdheid uitgewerkte regels te geven. Dat kunnen regels zijn voor het vaststellen of een stof gevaarlijk is voor veiligheid of gezondheid van werknemers. Het kunnen ook regels zijn voor de deskundigheid van mensen die met gevaarlijke stoffen moeten werken. Deze uitgewerkte regels gelden dan ook als verplichting voor werknemers.

Ook voorschriften van de minister op grond van lid 7 van artikel 41 gelden als verplichting voor werknemers.

Artikel 41 lid 9: Voor opslag en gebruik van bestrijdingsmiddelen geldt de Bestrijdingsmiddelenwet, en niet artikel 41 van het VBR. Wat bestrijdingsmiddelen zijn, staat in de Bestrijdingsmiddelenwet.

Artikel 42 lid 1: Voor bepaalde stoffen geldt niet artikel 41, maar de bepalingen van dit artikel. Die stoffen zijn:

- benzeen;
- tetrachloorkoolstof;
- pentachloorethaan;
- 1.1.2.2. tetrachloorethaan;
- producten waar meer dan 1% van deze stoffen in zit.

De leden 1 t/m 4 van artikel 43 gelden ook als verplichting voor werknemers.

Verder lezen

*Arbeidsinspectie, Publikatie P 145 "Nationale MAC-lijst", 1989.
(MAC = Maximaal Aanvaardbare Concentratie van schadelijke stoffen.)*

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-1 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; fotokopieerapparatuur", 1988.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-2 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; lichtdrukapparatuur", 1988.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-3 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; stencilinbrandapparatuur", 1988.

Nederlandse Norm NEN 3011 "Veiligheidskleuren en tekens".

§ 5. Hulp bij ongevallen

44

1. Voor het verlenen van eerste hulp bij ongevallen moeten voldoende en doelmatige middelen gemakkelijk beschikbaar zijn.
2. Op de trommels, kisten of kasten waarin de middelen verpakt zijn, moet duidelijk door een opschrift of door een gebruikelijk kenteken aangegeven zijn dat zij middelen voor eerste hulp bij ongevallen bevatten.
3. Gedurende de tijd waarop in een inrichting 25 werknemers of meer gelijktijdig werkzaam plegen te zijn, moet tenminste één persoon aanwezig zijn die belast is met het verlenen van eerste hulp bij ongevallen en ten aanzien van wie een geldig door Onze Minister aangewezen bewijsstuk kan worden overgelegd, waaruit blijkt dat hij met het verlenen van eerste hulp bij ongevallen vertrouwd is.
4. Onze Minister kan met betrekking tot het in het derde lid bepaalde nadere regelen stellen.

45

Nabij plaatsen waar gevaar bestaat voor verdrinking, verstikking, bedwelming of vergiftiging moeten voldoende en doelmatige middelen aanwezig zijn voor het redden van personen die dreigen te verdrinken, te verstikken of bedwelmd of vergiftigd te worden.

Toelichting

Artikel 44 lid 3 bepaalt dat er voor 25 of meer werknemers ten minste één EHBO-er moet zijn. Uit de formulering blijkt dat dit ook geldt tijdens vakanties en bij ziekte. In de praktijk zullen er daarom al gauw twee of drie EHBO-ers moeten zijn.

De minister is van plan om het EHBO-diploma voor te schrijven als bewijs van bekwaamheid. Om dat mogelijk te maken zal lid 3 van artikel 44 pas twee jaar na inwerkingtreden van het VBR gaan gelden.

Lid 4 van artikel 44 geeft de minister de bevoegdheid meer uitgewerkte regels te geven voor de aanwezigheid van EHBO-ers en het bewijs van bekwaamheid.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 1 "Inhoud verbandtrommel A", 1981.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 2 "Inhoud verbandtrommel B", 1981.

Oranje Kruisboekje, EHBO-handleiding. Spruyt, van Mantgem & De Does, Leiden 1989. Bekwaamheid.

---

§ 6. Brand en explosie**46**

1. Verwarmingsketels, kachels, schoorstenen en dergelijke die warmte voortbrengen en verspreiden, moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat verkeren.
2. Ruimten waarin verwarmingsketels zijn opgesteld, moeten veilig ingericht zijn.

47

In of nabij een besloten ruimte, waar licht brandbare of ontplofbare stoffen aanwezig zijn of ontstaan, zo ook bij een tot een inrichting behorende bergplaats van stoffen, die aan broeiing of aan zelfontbranding onderhevig zijn, moeten doelmatige en in goede staat van onderhoud verkerende middelen voor brandblussing of -doving beschikbaar zijn, die, voor zover de aard van die middelen beproeving mogelijk en nodig maakt, telkens na verloop van ten hoogste een jaar op hun bruikbaarheid moeten worden beproefd.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Vereniging Nederlandse Gemeenten, "Model bouwverordening".

Nederlandse Norm NEN 3891 "Richtlijnen brandbeveiliging van gebouwen Deel I: Algemeen gedeelte".

Nederlandse Norm NEN 3895 "Brandbeveiliging van gebouwen - Kantoorgebouwen".

Nederlandse Praktijkrichtlijn NPR 3900 "Brandbeveiliging van gebouwen - Computerafdelingen".

Nederlandse Norm NEN 1010 "Veiligheidsbepalingen voor laagspanningsinstallaties", 1988.

Stichting Bouw Research 91, "Een brandveilig gebouw ontwerpen".

Vereniging Nederlandse Gemeenten, "Model-brandbeveiligingsverordening", 1987.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, Arbothemablad "Beter dan blussen", 1989.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Prettig werk op een gezond kantoor", 1991.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Arbeidsomstandigheden kort en goed", 1991.

§ 7. Vluchtwegen

48

1. Besloten ruimten waarin zich één of meer werknemers plegen te bevinden, moeten zijn voorzien van duidelijk kenbare gelegenheden tot onvluchting indien de normale uitgangen daartoe onvoldoende zijn. Deze moeten, mede gelet op het aantal andere personen dat zich in die ruimte pleegt te bevinden, in aantal, ligging en grootte toereikend zijn om de werknemers op een zo veilig mogelijke wijze een zo veilig mogelijke plaats te doen bereiken. Vorenbedoelde gelegenheden moeten zijn vrijgehouden van obstakels.
2. Onze Minister kan zonodig voor door hem aangewezen categorieën van besloten ruimten, met betrekking tot het in het eerste lid bepaalde, nadere voorschriften stellen.

Toelichting

In lid 1 van artikel 48 is zowel sprake van "werknemers" als van "personen". Bij het bepalen van (nood)uitgangen en vluchtwegen moet rekening gehouden worden met het aantal personen in een ruimte.

Lid 2 van artikel 48 geeft de minister de bevoegdheid meer uitgewerkte regels te maken. In de nota van toelichting bij het VBR schrijft de regering dat daarbij aangeknoopt zal worden bij de modelverordening brandbeveiliging van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Nederlandse Norm NEN 3011 "Veiligheidskleuren en tekens".

Stichting Bouw Research 91, "Een brandveilig gebouw ontwerpen".

Vereniging Nederlandse Gemeenten, "Model-brandbeveiligingsverordening", 1987.

Stroosnijder, P., Handboek Bedrijfsnoodplan. Vermande, Lelystad 1989.

Nederlandse Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Prettig werk op een gezond kantoor", 1991.

§ 8. Geluid en trillingen

49

1. Op plaatsen waar werknemers in verband met de arbeid moeten verblijven, dient het geluidsniveau te worden beoordeeld en, indien nodig, gemeten ten einde de arbeidsplaatsen te bepalen waar werknemers aan niveaus van schadelijk geluid kunnen worden blootgesteld.
2. De beoordeling en de meting, bedoeld in het eerste lid, moeten overeenkomstig een schriftelijk plan en op een deskundige wijze worden uitgevoerd en dienen representatief te zijn voor de blootstelling aan geluid op de arbeidsplaats gedurende de dagelijkse arbeidstijd. De beoordeling en de meting moeten met passende tussenpozen worden herhaald, doch in elk geval indien er voor het geluid op de arbeidsplaats relevante veranderingen plaatsvinden in de arbeid of de omstandigheden waaronder deze arbeid wordt verricht of indien er redenen zijn om aan te nemen dat de uitgevoerde beoordeling of meting onjuist is.
3. De bij de meting gebruikte methoden en apparaten moeten aan de desbetreffende omstandigheden zijn aangepast. Met name moet daarbij gelet worden op de kenmerken van het te meten geluid en de omgevingsfactoren. De meetmethode en het meetapparaat dienen op elkaar te zijn afgestemd. De gebruikte methoden en apparaten moeten geschikt zijn om te bepalen of de krachtens deze paragraaf vastgestelde niveaus van schadelijk geluid al dan niet worden overschreden.

4. De ondernemingsraad of, bij het ontbreken daarvan, de betrokken werknemers wordt de gelegenheid gegeven een oordeel over de wijze van beoordeling en meting, kenbaar te maken.
5. De resultaten van de ingevolge dit artikel uitgevoerde beoordelingen en metingen moeten in passende vorm worden geregistreerd en gedurende ten minste 10 jaren worden bewaard. De resultaten worden, voorzien van een toelichting, ter kennis gebracht van de ondernemingsraad of, bij het ontbreken daarvan, van de betrokken werknemers.
6. Onze minister kan ter uitvoering van dit artikel nadere regels treffen.

50

1. Machines, werktuigen, apparaten, voertuigen, transportmiddelen of installaties moeten van zodanige constructie zijn, zodanig ingericht, opgesteld of ondersteund zijn en zodanig onderhouden worden, dat zij bij het in werking zijn geen schadelijk geluid veroorzaken, tenzij zulks redelijkerwijze niet kan worden gevergd.
2. Het verrichten van werkzaamheden moet zodanig geschieden dat daarbij geen schadelijk geluid wordt veroorzaakt, tenzij zulks redelijkerwijze niet kan worden gevergd.
3. Indien de uitzondering, vervat in de laatste zinsnede van het eerste of tweede lid, van toepassing is, moeten overeenkomstig een schriftelijk plan doeltreffende voorzieningen aangebracht zijn, waardoor zoveel mogelijk wordt voorkomen dat schadelijk geluid heerst in een ruimte waarin werknemers plegen te verblijven, tenzij zulks redelijkerwijze niet kan worden gevergd.
4. In gevallen waarin voorzieningen, aangebracht ingevolge het derde lid, de werknemers onvoldoende bescherming bieden tegen het schadelijk geluid en in gevallen waarin het aanbrenge van vorenbedoelde voorzieningen redelijkerwijze niet kan worden gevergd, moeten overeenkomstig een schriftelijk plan doeltreffende maatregelen genomen zijn om de blootstellingsduur alsmede het aantal werknemers dat aan schadelijk geluid wordt blootgesteld zoveel mogelijk te beperken.
5. Onze Minister kan met betrekking tot alle inrichtingen dan wel met betrekking tot inrichtingen die behoren tot een door hem omschreven categorie één of meer niveaus vaststellen, waarboven geluid voor de toepassing van de leden 1 tot en met 4 wordt geacht schadelijk te zijn in de zin van die leden.
6. In gevallen, waarin werknemers kunnen worden blootgesteld aan een door Onze Minister voor de toepassing van dit artikel lid vastgesteld schadelijk geluidsniveau, moeten passende gehoorbeschermingsmiddelen in voldoende aantal beschikbaar zijn. De gehoorbeschermingsmiddelen dienen een demping van het geluid te bieden tot het in de eerste volzin van dit artikellid bedoelde niveau. Indien een zodanige demping technisch niet mogelijk is, moet door de gehoorbeschermingsmid-

delen ten minste een demping van het geluid worden geboden tot beneden het krachtens het zevende lid vastgestelde equivalente niveau. De gehoorbeschermingsmiddelen moeten in goede staat verkeren en zindelijk worden gehouden. De betrokken werknemers wordt de gelegenheid gegeven een oordeel over de keuze van de soort gehoorbeschermingsmiddelen kenbaar te maken.

7. Onze Minister kan de niveaus van schadelijk geluid vaststellen waarboven door de werknemers gehoorbeschermingsmiddelen moeten worden gebruikt. Het ongevalsrisico verbonden aan het gebruik van gehoorbeschermingsmiddelen moet zoveel mogelijk door passende maatregelen zijn beperkt. Het zesde lid, tweede tot en met vijfde volzin, is van toepassing.
8. De plaatsen waar overschrijding van ten minste één van de krachtens het zevende lid vastgestelde niveaus van schadelijk geluid kan worden verwacht, dienen duidelijk te zijn afgebakend en te zijn gemarkeerd door signalen. Alleen werknemers die beroepshalve of uit hoofde van hun functie deze plaatsen moeten betreden, mogen daar worden toegelaten.
9. De betrokken werknemers en, indien aanwezig, de ondernemingsraad worden in kennis gesteld van de redenen waarom de in de laatste zinsnede van het eerste, tweede en derde lid vervatte uitzonderingen van toepassing zijn, van de ingevolge het derde lid aangebrachte voorzieningen en van de ingevolge het vierde lid genomen maatregelen.
10. De leden 1 tot en met 5 zijn met ingang van een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip van overeenkomstige toepassing ten aanzien van hinderlijk geluid.
11. De leden 1 tot en met 5 zijn met ingang van een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip van overeenkomstige toepassing ten aanzien van schadelijke trillingen, met dien verstande dat in het geval bedoeld in het derde lid doeltreffende voorzieningen moeten zijn aangebracht, waardoor zoveel mogelijk wordt voorkomen dat schadelijke trillingen rechtstreeks op het lichaam van de werknemer worden overgebracht, tenzij zulks redelijkerwijze niet kan worden gevergd.
12. Het elfde lid is met ingang van een bij Koninklijk Besluit te bepalen tijdstip van overeenkomstige toepassing ten aanzien van hinderlijke trillingen.

50^a

In gevallen waarin werknemers die bijzondere taken uitvoeren, in verband met het uitvoeren van deze taken moeten verblijven op plaatsen waar het niveau van het geluid van dag tot dag sterk varieert en het redelijkerwijze niet gevergd kan worden dat de in artikel 50, derde en vierde lid, bedoelde voorzieningen en maatregelen aangebracht onderscheidenlijk genomen worden, gelden de volgende voorschriften:

- a. het gemiddelde niveau van het geluid, berekend of gemeten over een periode van een week, mag het krachtens artikel 50, vijfde lid, vastgestelde equivalente geluidsniveau

veau niet overschrijden, tenzij zulks redelijkerwijze niet kan worden gevegd;

- b. met regelmatige tussenpozen, doch in elk geval indien er voor het geluid op de arbeidsplaats relevante veranderingen plaatsvinden in de arbeid of de omstandigheden waaronder deze arbeid wordt verricht, moet gecontroleerd worden of nog voldaan wordt aan het in onderdeel a genoemde voorschrift.

50^b

1. Werknemers die worden blootgesteld aan een door Onze Minister voor de toepassing van dit artikel vastgesteld niveau van schadelijk geluid, moeten in de gelegenheid worden gesteld een audiometrisch onderzoek te ondergaan, dat erop gericht is de gehoorfunctie van de betrokken werknemers zoveel mogelijk in stand te houden.
2. Het audiometrisch onderzoek, bedoeld in het eerste lid, moet worden uitgevoerd door een, al dan niet gezamenlijke, bedrijfsgezondheidsdienst, gecombineerde dienst of arbo-dienst, die zodanig is georganiseerd, uitgerust en bemand en zodanig wordt geleid dat hij de taken, genoemd in artikel 18, derde lid, van de Arbeidsomstandighedenwet (Stb. 1990, 94) naar behoren kan uitvoeren.
3. Zolang de blootstelling aan het in het eerste lid bedoelde niveau van schadelijk geluid duur, dienen de betrokken werknemers met tussenpozen van vier jaren opnieuw in de gelegenheid te worden gesteld om een audiometrisch onderzoek als bedoeld in het eerste en tweede lid te ondergaan dan wel met kortere tussenpozen indien dit naar het oordeel van de dienst, bedoeld in het tweede lid, noodzakelijk is.
4. Aan de dienst moet inzage gegeven worden in het in artikel 49, vijfde lid, bedoelde register en moet de gelegenheid worden geboden om te adviseren over de te nemen persoonlijke beschermende dan wel preventieve maatregelen.
5. De resultaten van het audiometrisch onderzoek moeten gedurende ten minste 10 jaren worden bewaard.
6. Iedere werknemer moet in kennis worden gesteld van de resultaten van elk audiometrisch onderzoek, dat hij ingevolge dit artikel heeft ondergaan.

50^c

1. Vrijstelling of ontheffing van het bepaalde in artikel 50, zesde lid, derde volzin, kan uitsluitend worden verleend in gevallen waarin het redelijkerwijze niet mogelijk is om de blootstelling van werknemers te beperken tot het krachtens artikel 50, vijfde lid, vastgestelde equivalente geluidsniveau en het technisch niet mogelijk is dat gehoorbeschermingsmiddelen een demping van het geluid bieden tot beneden het krachtens artikel 50, zevende lid, vastgestelde equivalente geluidsniveau.
2. Aan een vrijstelling of ontheffing als bedoeld in het eerste lid wordt in ieder geval het voorschrift verbonden dat de gehoor-

beschermingsmiddelen een demping moeten bieden tot een zo laag mogelijk geluidsniveau.

50^d Vrijstelling of ontheffing van het bepaalde in artikel 50, zesde lid, eerste volzin, en zevende lid, kan uitsluitend worden verleend in gevallen waarin door werknemers bijzondere taken worden uitgevoerd en in verband met het uitvoeren van deze taken het gebruik van gehoorbeschermingsmiddelen een verzwaring van het totale risico voor de veiligheid en gezondheid van de betrokken werknemers met zich brengt en dit risico redelijkerwijze niet door doeltreffende maatregelen kan worden beperkt.

50^e

1. Aan vrijstellingen of ontheffingen, bedoeld in de artikelen 50c en 50d, worden voorschriften verbonden die ertoe strekken de duur en de mate van blootstelling van de betrokken werknemers aan geluid zoveel mogelijk te beperken.
2. De ingevolge de artikelen 50c en 50d verleende vrijstellingen of ontheffingen worden voor beperkte duur verleend en worden in geval ingetrokken wanneer de redenen waarom zij zijn verleend, zijn vervallen.

50^f Behoudens in de gevallen, bedoeld in de artikelen 50c en 50d, wordt geen vrijstelling of ontheffing verleend van het bepaalde in deze paragraaf.

Toelichting

In de artikelen 49 en 50 staat regelmatig de term "redelijkerwijze". De betekenis hiervan wordt toegelicht in de inleiding van dit boek onder het kopje "redelijkheids criterium".

In lid 1, 2 en 3 van artikel 49 wordt aangegeven dat het geluidsniveau op de arbeidsplaats gemeten en beoordeeld moet worden. De methoden en apparaten die bij de meting gebruikt worden, moeten aangepast zijn aan de situatie op de arbeidsplaats en op elkaar afgestemd zijn.

In lid 4, 5 en 6 van artikel 49 staat dat de resultaten van de metingen en beoordelingen van het geluidsniveau ten minste tien jaar bewaard moeten worden en dat zij openbaar en controleerbaar moeten zijn voor de ondernemingsraad of, bij het ontbreken daarvan, de medewerkers.

Artikel 50 lid 2 geldt ook als verplichting voor werknemers.

Er zit een bepaalde opbouw in artikel 50. Lid 1 en lid 2 bepalen dat geen schadelijk geluid veroorzaakt mag worden. Als dat niet vermeden kan worden, treedt lid 3 in werking: voorkomen moet

worden dat het schadelijke geluid zich in de ruimte verspreidt; isolatie dus. Als de isolatie niet voldoende is, of eventueel niet mogelijk, dan geldt lid 4: zo min mogelijk werknemers mogen blootgesteld worden aan het schadelijke geluid.

In lid 6 staat aangegeven dat de werkgever geoorbeschermmingsmiddelen uit moet reiken aan de werknemers als op de arbeidsplaats het geluidsniveau boven 80 dB(A) ligt. De werknemers mogen overigens hun keuze van de soort geoorbeschermmingsmiddelen kenbaar maken. Wel zijn zij verplicht de geoorbeschermmingsmiddelen schoon te houden.

Lid 7 geeft aan dat werknemers verplicht zijn geoorbeschermmingsmiddelen te dragen als het geluidsniveau op de arbeidsplaats boven 90 dB(A) ligt. De geoorbeschermmingsmiddelen moeten in elk geval het geluid dempen tot 80 dB(A).

In het algemeen heeft de wetgever bepaald dat een geluidsniveau boven 80 dB(A) op de arbeidsplaats schadelijk is. Voor het momentaan geluidsdrukkniveau is dat 200 Pa. Omdat met deze bepalingen Nederland erg vooruit loopt op de EG-richtlijnen is bepaald dat voorlopig een geluidsniveau van 85 dB(A) is toegestaan.

In lid 8 is aangegeven dat op alle plaatsen waar het geluid uitkomt boven de in lid 7 gestelde maxima, markeringen moeten worden aangebracht.

Lid 10 van artikel 50 zegt dat de regels voor schadelijk geluid in de toekomst ook van toepassing zullen zijn op hinderlijk geluid. De regering beslist bij Koninklijk Besluit wanneer dat zal zijn. De regels voor beschermingsmiddelen zullen dan ook verplichtend zijn voor werknemers.

Behalve geluid zijn er ook andere trillingen die schadelijk of hinderlijk kunnen zijn. In de leden 11 en 12 van artikel 50 staat dat bij Koninklijk Besluit wordt vastgesteld wanneer de regels voor schadelijk en hinderlijk geluid ook zullen gaan gelden voor schadelijke en hinderlijke trillingen. Ook in die regels zullen dan wettelijke verplichtingen voor werknemers zitten.

De artikelen 49 en 50 gaan in op het meten en beoordelen van schadelijk geluid en de maatregelen die getroffen moeten worden ter bescherming van de werknemers. De artikelen 50a tot en met f geven verdere regels over het meten en beoordelen van schadelijk geluid en de bescherming van werknemers.

Artikel 50a gaat in op situaties waarin het geluidsniveau van dag tot dag wisselt en waarbij het gebruik van geoorbeschermmingsmiddelen redelijkerwijze niet mogelijk is. In principe mag het gemiddelde geluidsniveau per week niet de vastgestelde

niveaus overschrijden. Tevens moet het geluidsniveau regelmatig opnieuw gemeten worden.

In artikel 50b worden regels gegeven over het recht van werknemers op audiometrisch onderzoek, uitgevoerd door een deskundige dienst. Dit onderzoek naar de gevolgen van schadelijk geluid moet ten minste éénmaal per vier jaar plaatsvinden. De gegevens uit deze onderzoeken zijn openbaar en moeten tien jaar beschikbaar blijven.

In de artikelen 50c tot en met f wordt aangegeven onder welke omstandigheden vrijstelling of ontbeffing kan worden aangevraagd als het redelijkerwijze niet mogelijk is de werknemers te beschermen tegen schadelijk geluid. Dit kan alleen als technische voorzieningen niet mogelijk zijn en het gebruik van gehoorbeschermingsmiddelen een verzwaring van het totale risico voor de veiligheid en gezondheid van de betrokken werknemers met zich mee brengt. Vrijstellingen en ontbeffingen worden maar voor beperkte duur verleend en ingetrokken als de redenen waarom zij verleend zijn, vervallen.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 166-1 "Lawaai op de arbeidsplaats; algemeen", 1987.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 166-2 "Lawaai op de arbeidsplaats; gehoorbeschermingsmiddelen", 1987.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 21 "Kantoren inrichten", 1990.

Arbeidsinspectie, Voorlichtingsblad V 20-1 "Lawaai bestrijding", 1990.

Arbeidsinspectie, Voorlichtingsblad V 20-2 "Geluidarm installeren", 1991.

Arbeidsinspectie, Studies S57-5 "Het equivalente geluidsniveau en gehoorschade door lawaai op de arbeidsplaats bij groepen werknemers", 1990.

Nederlandse Norm NEN 1070 "Geluidwering in woongebouwen".

Nederlandse Praktijkrichtlijn NPR 5070 "Geluidwering in woongebouwen. Wand en vloerconstructies".

§ 9. Vergiftiging, besmetting en beroepsziekten

51

1. Toestellen die schadelijke niet-ioniserende elektromagnetische straling kunnen uitzenden, moeten uit deugdelijk materiaal bestaan, van deugdelijke constructie zijn en in goede staat verkeren. De in de eerste volzin bedoelde toestellen moeten voorts zodanig ingericht, opgesteld of afgeschermd zijn, dat bij het in werking zijn van die toestellen lichamelijke schade ten gevolge van bedoelde straling zoveel mogelijk is voorkomen.
2. Indien bij het in werking zijn van een toestel als bedoeld in het eerste lid, het gevaar van lichamelijke schade ten gevolge van de straling, ondanks de naleving van dat lid, niet of niet geheel kan worden vermeden, moeten het verrichten van werkzaamheden met of aan dat toestel en het zich ophouden in de omgeving van dat toestel zodanig geschieden, dat lichamelijke schade ten gevolge van de straling zoveel mogelijk wordt voorkomen.
3. Onze Minister kan al naar gelang de fysieke eigenschappen van de niet-ioniserende elektromagnetische straling niveaus vaststellen, waarboven voor de toepassing van dit artikel die straling wordt geacht schadelijk te zijn in de zin van het eerste lid. Hij kan voorts nadere regelen stellen ter uitvoering van dit artikel, alsmede in het belang van de veiligheid en ter voorkoming van lichamelijke schade van de werknemers voorschriften geven met betrekking tot de ruimte waarin een toestel, als bedoeld in het eerste lid, zich bevindt, of waarin door een zodanig toestel uitgezonden straling optreedt.

52

1. Doeltreffende maatregelen moeten zijn genomen om te voorkomen dat werknemers bij hun arbeid kunnen worden blootgesteld aan stoffen in zodanige mate, dat schade kan worden toegebracht aan hun gezondheid, dan wel aan de werknemers hinder kan worden veroorzaakt.
2. Ter naleving van het eerste lid dienen zodanige technische of organisatorische maatregelen te zijn genomen, dat het gevaar voor blootstelling zoveel mogelijk bij de bron daarvan wordt voorkomen, waaronder mede is begrepen het toepassen van stoffen, waarbij de werknemers, gelet op de eigenschappen van die stoffen, de aard van de arbeid, de werkmethode en de werkomstandigheden, aan zo weinig mogelijk gevaar voor hun gezondheid worden blootgesteld, dan wel waarbij aan de werknemers zo weinig mogelijk hinder wordt veroorzaakt.
3. Voor zover het op doeltreffende wijze voorkomen van blootstelling door het nemen van maatregelen als bedoeld in het tweede lid redelijkerwijs niet mogelijk is, en de blootstelling wordt veroorzaakt doordat de lucht op plaatsen waar werkneme-

- mers in verband met de arbeid verblijven, wordt verontreinigd door stofdeeltjes dan wel door dampen, gassen of nevels, moet de verontreinigde lucht op doeltreffende wijze worden afgevoerd.
4. Voor zover het op doeltreffende wijze voorkomen van blootstelling door het nemen van maatregelen als bedoeld in het tweede lid redelijkerwijs niet mogelijk is, en de blootstelling op andere wijze dan in het derde lid bedoeld wordt veroorzaakt, moeten de volgende maatregelen worden genomen:
    - a. de duur van de blootstelling moet zoveel mogelijk beperkt zijn;
    - b. een stof mag in geen grotere hoeveelheid aanwezig zijn en het aantal blootgestelde werknemers mag niet groter zijn dan voor het verrichten van de arbeid strikt nodig is;
    - c. de blootgestelde werknemers moeten voldoende vertrouwd zijn met de aard van hun werkzaamheden en moeten voldoende kennis hebben van de gevaren die aan de blootstelling verbonden zijn en van de voorzieningen, die getroffen zijn of door hen moeten worden getroffen, om die gevaren te voorkomen of te beperken;
    - d. bij de arbeid moeten de grootst mogelijke ordelijkheid en zindelijkheid worden betracht.
  5. Voor zover het op doeltreffende wijze afvoeren van de verontreinigde lucht, bedoeld in het derde lid, in verband met de aard van de arbeid of met de werkomstandigheden redelijkerwijs niet mogelijk is, moeten de in het vierde lid vermelde maatregelen worden genomen.
  6. Onze Minister kan met betrekking tot het eerste tot en met het vijfde lid regels stellen. Deze regels kunnen voor verschillende gevallen verschillend worden gesteld en kunnen onder meer betrekking hebben op:
    - a. de verplichting tot het beoordelen en meten van de verontreiniging van de lucht en het registreren van de meetresultaten;
    - b. de te gebruiken meetapparatuur en de te volgen meetmethoden en meetprocedures;
    - c. de wijze, waarop monsters en meetresultaten moeten worden beoordeeld.
  7. Onze Minister kan met betrekking tot door hem aangewezen stoffen waarden vaststellen betreffende de grens, waarboven de concentratie of gemiddelde concentratie van die stoffen in de lucht, waaraan werknemers in verband met de arbeid worden blootgesteld, niet mag uitgaan.
  8. Bij overschrijding van een waarde, als bedoeld in het zevende lid, moeten onverwijld doeltreffende maatregelen worden genomen om de concentratie terug te brengen tot beneden die waarde.
  9. Zolang de maatregelen, bedoeld in het achtste lid, nog niet volledig ten uitvoer zijn gelegd, mag de arbeid alleen worden voortgezet, indien doeltreffende maatregelen zijn genomen om schade aan de gezondheid van de werknemers te voorkomen.

53

1. Indien ingevolge het bepaalde in artikel 52, derde lid, verontreinigde lucht wordt afgevoerd, moet gelijktijdig voldoende toevoer van niet-verontreinigde lucht gewaarborgd zijn.
2. Onze Minister kan regels stellen met betrekking tot het eerste lid. Deze regels kunnen onder meer betrekking hebben op:
  - a. de kwaliteit van de lucht, die wordt toegevoerd;
  - b. de luchtcirculatie- of luchtverversingssystemen dan wel luchtreinigungsapparatuur, die voor de toevoer van niet-verontreinigde lucht worden gebruikt, als ook de controle en het onderhoud van deze systemen of apparatuur.
3. Onze Minister kan in het belang van de veiligheid of gezondheid gevallen aanwijzen, waarin het recirculeren van lucht is verboden of slechts is toegestaan met inachtneming van door hem te stellen regelen.

54

Giftige stoffen moeten zodanig worden bewaard, dat het gevaar voor vergiftiging zoveel mogelijk wordt voorkomen en dat zij niet in handen van onbevoegden kunnen geraken.

55

In een werklokaal waar gevaar bestaat voor vergiftiging of besmetting mag geen voedsel worden genuttigd en bewaard.

56

Een werklokaal waar gevaar bestaat voor vergiftiging of besmetting mag noch gedurende, noch buiten de werktijd als slaapvertrek worden gebruikt.

57

Werklokalen met aanhorigheden, zoals ruimten voor klederberging, kleedkamers, schaftlokalen en nachtverblijven, moeten zijn vrijgehouden van schadelijke of hinderlijke dampen of gassen van grondwater, van een riool, van een toilet, van een mest- of een vuilnishoop of -put, van een stal of dergelijke inrichting, tenzij de aard van het bedrijf dit ten aanzien van het werklokaal onmogelijk maakt.

Toelichting

Bij de in artikel 51 genoemde niet-ioniserende elektromagnetische straling moeten we denken aan infrarode en ultraviolette straling, aan microgolven en aan laserstraling. Het gaat om vormen van straling die - in tegenstelling tot röntgen- of gammastraling - niet celkernbeschadigend zijn, maar die bijvoorbeeld wel verbranding of oogletsel tot gevolg kunnen hebben.

Artikel 51 verlangt dat mogelijke gevaren in eerste instantie bij de bron voorkomen worden (lid 1). Als dat niet kan, moeten er andere maatregelen genomen worden (lid 2), zoals het gebruik van beschermingsmiddelen, beperking van het aantal werkne-

mers dat met de straling te maken heeft, beperking van de tijd die in de buurt van stralingsbronnen wordt doorgebracht.

Lid 3 van artikel 51 geeft de minister de bevoegdheid vast te stellen welk stralingsniveau schadelijk is, en uitgewerkte regels te geven voor de uitvoering van artikel 51.

In artikel 52 gaat het niet meer om straling, maar in het algemeen om stoffen die schadelijk of hinderlijk kunnen zijn voor werknemers. Het doel van de regelgeving is, vergiftiging, besmetting en ziekte te voorkomen. (Vergelijk ook de artikelen 38 t/m 43, waar het gaat om het voorkomen van ongelukken met gevaarlijke stoffen.)

Lid 1 en lid 2 van artikel 52 zeggen dat gevaren van blootstelling aan schadelijke en hinderlijke stoffen bij de bron voorkomen moeten worden. Als dat "redelijkerwijs" niet mogelijk is (zie de toelichting in de inleiding onder het kopje "redelijkheids criterium"), dan moeten volgens de leden 3 en 4 andere beschermende maatregelen genomen worden.

De regel in artikel 52 lid 4 onder d geldt ook als verplichting voor werknemers.

Lid 6 van artikel 52 geeft de minister de bevoegdheid meer uitgewerkte regels te geven. Daar kunnen ook verplichtingen voor werknemers bij zijn.

Lid 7 van artikel 52 geeft de minister de bevoegdheid vast te stellen welke concentraties van stoffen maximaal toegestaan zijn. Bij overschrijding van die norm geldt als verplichting dat de concentratie onmiddellijk verlaagd moet worden (lid 8), en dat er alleen verder gewerkt mag worden als de gezondheid van werknemers doeltreffend beschermd is (lid 9).

Artikel 54 geldt ook als verplichting voor werknemers.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatie P 30 "Bouw en inrichting van bedrijfsruimten", 1983.

Arbeidsinspectie, Publikatie P 145 "Nationale MAC-lijst", 1989.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-1 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; fotokopieerapparatuur", 1988.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-2 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; lichtdrukapparatuur", 1988.

Arbeidsinspectie, Concept-Publikatie CP 11-3 "Verantwoord werken met kopieerapparatuur; stencilinbrandapparatuur", 1988.

lid moeten in goede staat verkeren en zindelijk worden gehouden.

3. Onze Minister kan al naargelang van de fysische eigenschappen van niet-ioniserende elektromagnetische straling niveaus vaststellen, waarboven voor de toepassing van het eerste lid, onder j, die straling als schadelijk wordt aangemerkt.

Toelichting

Artikel 62 gaat ervan uit dat er meestal geen persoonlijke beschermingsmiddelen gebruikt hoeven te worden, omdat de regels van het VBR in het algemeen voldoende zullen zijn om gevaar, schade en hinder te voorkomen. Maar er kunnen situaties zijn waarin die regels niet van toepassing zijn (bijvoorbeeld omdat dat "redelijkerwijs niet gevergd kan worden"). Het is zelfs denkbaar dat de regels niet afdoende zijn om schade en hinder te vermijden.

Vandaar de algemene regel: overal waar - ondanks alle regels van het VBR - toch nog gevaren bestaan, moeten persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar zijn, en ze moeten gebruikt worden. Dat laatste geldt ook als verplichting voor werknemers.

Lid 2 van artikel 62 houdt ook een verplichting in voor werknemers, en niet alleen voor de werkgever.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 22 "Oogbeschermingsmiddelen", 1962.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 60 "Aanwijzingen voor de constructie en de beproeving van veiligheidsbrillen", 1961.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 65 "Werkbandschoenen", 1964.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 77 "Het tegengaan van beroepshuidaandoeningen", 1983.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 112-1 "Adembalingsbeschermingsmiddelen: overzicht en toepassing", 1985.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 112-2 "Adembalingsbeschermingsmiddelen: overzicht en beschrijving", 1985.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 112-3 "Keuzetabel adembalingsbeschermingsmiddelen", 1983.

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 166-2 "Lawaai op de arbeidsplaats: gehoorbeschermingsmiddelen", 1987.

§ 13. Zitgelegenheden

1. Aan een werknemer, die arbeid verricht, welke geheel of gedeeltelijk zittend kan worden uitgevoerd, moet daartoe een doelmatige zitgelegenheid ter beschikking zijn.
2. Aan werknemers, die arbeid verrichten, welke staande moet worden uitgevoerd, doch waarbij het arbeidsproces hun toelaat van tijd tot tijd te gaan zitten, moet een voldoende aantal doelmatige zitgelegenheden ter beschikking gesteld zijn.

Toelichting

Om "doelmatig" te zijn moet een zitgelegenheid aangepast zijn aan de werknemer. Daarbij gaat het om zithoogte, bekleding, stabiliteit, vorm en stand van de rugleuning en de armsteunen. Als de werknemer zelf de zithoogte en de stand van de rugleuning kan instellen, is er ook sprake van "doelmatigheid".

Om aan lid 2 van artikel 63 te voldoen, moeten de zitgelegenheden in de werkruimte staan, of tenminste in een ruimte die vanuit de werkruimte direct bereikbaar is. Het aantal zitgelegenheden moet minstens gelijk zijn aan het aantal personen dat tegelijkertijd in werkruimte werkt.

Verder lezen

Arbeidsinspectie, Publikatieblad P 41 "Zittend en staand werk, ergonomische aspecten", 1988.

Arbeidsinspectie, Voorlichtingsblad V 13 "Werken met beeldschermen", 1987.

Arbeidsinspectie, Studie S 23 "Selectie van ergonomische richtlijnen uit 6 handboeken", 1986.

Arbeidsinspectie, Studie S 35 "Preventie beroepsgebonden rugproblematiek; een inventarisatie van ergonomische richtlijnen", 1987.

Nederlandse Norm NEN 1812 "Ergonomische criteria voor kantoorwerkstoelen en kantoorwerktafels. Eisen voor afmetingen en uitvoering. Meet- en beproevingsmethoden", 1988.

Nederlandse Praktijkrichtlijn NPR 1813 "Ergonomische uitgangspunten voor kantoormeubelen en aanwijzingen voor het gebruik", 1988.

Molenbroek, J.F.M. en J.M. Dirken, Dined-tabel 1986, Nederlandse lichaamsmaten voor ontwerpen. Faculteit van het Industrieel Ontwerpen, Technische Universiteit Delft, 1986.

Stichting Werkplekverbetering in Bedrijf en Kantoor, "Zittend werken, keuze en gebruik van stoelen en werkolakken", 1985.

§ 14. Sanitair en andere voorzieningen

56

1. Toiletten en urinoirs

- 64**
1. In een inrichting, waar werknemers werkzaam plegen te zijn, moet voor de werknemers ten minste één toilet zijn.
  2. In een inrichting, waar 10 of meer werknemers gelijktijdig werkzaam plegen te zijn, moet voor iedere 15 of minder werknemers van hetzelfde geslacht ten minste één toilet zijn. Voor mannen mag voor een deel met urinoirs worden volstaan, mits er ten minste één toilet voor iedere 25 of minder mannen is.

- 65**
1. De toiletten en urinoirs moeten zodanig zijn geplaatst en worden onderhouden, dat zij voor alle in de inrichting werkzame werknemers, voor wie zij bestemd zijn, gedurende hun verblijf aldaar behoorlijk te bereiken en te gebruiken zijn.
  2. Voor werknemers die geregeld in zeer warme werklokalen arbeid verrichten of aan grote warmte zijn blootgesteld, moeten de toiletten en urinoirs tochtvrij en binnendoor zijn te bereiken.

- 66**
- Ieder toilet of urinoir moet doelmatig ingericht zijn, goed rein kunnen worden gehouden en voldoende zijn geventileerd. Een toilet moet overdekt zijn en zodanig zijn afgeschoten, dat het bij gebruik behoorlijke afzondering waarborgt. Een toilet moet van het benodigde zijn voorzien.

- 67**
- In een inrichting waar 10 of meer werknemers werkzaam plegen te zijn, moeten de toiletten naar seksen gescheiden en van een duidelijk opschrift, aanduidende de sekse, waarvoor zij bestemd zijn, voorzien zijn. De toegangen tot voor verschillende seksen bestemde toiletten moeten zich zo mogelijk niet in elkaars nabijheid bevinden.

- 68**
1. De toiletten en urinoirs moeten zijn voorzien van een goedwerkende doorspoelinrichting met een stankafsluiting, tenzij dit redelijkerwijs niet kan worden gevergd.
  2. Indien de toiletten en urinoirs niet zijn voorzien van een goedwerkende doorspoelinrichting met een stankafsluiting en evenmin daarmee gelijkwaardige inrichtingen zijn, die geen stank verspreiden, mogen deze niet in directe verbinding staan met enig werklokaal noch met een schaftlokaal of nachtverblijf. De ruimten waardoor deze toiletten of urinoirs van de werklokalen, schaftlokalen of nachtverblijven gescheiden zijn, moeten op de buitenlucht worden geventileerd, zodanig, dat geen stank in de werklokalen, schaftlokalen of nachtverblijven waarneembaar is.

69 In of in de onmiddellijke nabijheid van de toiletten en urinoirs moet een voldoende aantal wasbakken aanwezig zijn. De wasbakken moeten doelmatig zijn geplaatst, beschikken over stromend water en van het benodigde zijn voorzien.

70 Toiletten, urinoirs en wasbakken moeten zindelijk worden gehouden.

Toelichting

De betekenis van de term "redelijkerwijs" in artikel 68 lid 1 wordt toegelicht in de inleiding onder het kopje "redelijkheids-criterium".

---

2. Kleedruimten

71 Voor werknemers die voor het verrichten van hun arbeid andere dan de overkleding plegen te wisselen, moeten kleedruimten beschikbaar zijn. De kleedruimten moeten doelmatig zijn ingericht en naar seksen gescheiden; zij moeten zijn gelegen in de nabijheid van de open of besloten ruimten waarin de arbeid pleegt te worden verricht.

3. Kledingbergplaatsen

72 Kleding die de werknemers tijdens de arbeid niet dragen, moet op doelmatige wijze kunnen worden bewaard.

4. Schaftgelegenheden

73 Voor werknemers die de schafttijd plegen door te brengen in de inrichting waar zij werkzaam plegen te zijn, moet een voor het doorbrengen van de schafttijd geschikte schaftgelegenheid beschikbaar zijn.

74 1. In kantoren waar 25 of meer en in overige inrichtingen waar 10 of meer werknemers gelijktijdig werkzaam plegen te zijn die aldaar tevens de schafttijd plegen door te brengen, moet voor hen een schaftlokaal beschikbaar zijn.

Stichting Bouw Research 69, "Kamerkantoor of kantoortuin: hoe maken wij een keuze?".

Rijksgebouwendienst, "Studie richtlijnen kantoorkamers", 1986.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA, "Prettig werk op een gezond kantoor", 1991.

Nederlands Instituut voor Arbeidsomstandigheden NIA/GAK, "Ergonomie op de werkplek", 1991.

HOOFDSTUK III

VERPLICHTINGEN VAN WERKGEVER EN WERKNEMERS

79

De werkgever is verplicht tot naleving van de voorschriften en verboden welke bij of krachtens hoofdstuk II zijn vastgesteld.

80

Een werknemer die arbeid verricht waarop betrekking heeft:

- a. een voorschrift, vervat in de artikelen 12, tweede lid, 14, tweede lid, 16, 19, derde lid, 20, eerste, tweede, vierde, vijfde en zesde lid, 23, derde lid, 24, eerste en tweede lid, 25, eerste en derde lid, 29, tweede lid, eerste zinsnede, 30, eerste lid, 31, achtste en negende lid, 34, 35, derde lid, 37, tweede lid, 39, tweede lid, 41, vierde lid, eerste volzin, 43, eerste tot en met vierde lid, 50, tweede lid, zesde lid, vierde volzin, voorzover het betreft de zindelijkheid van aan de werknemer verstrekte gehoorbeschermingsmiddelen, zevende lid, eerste volzin, achtste lid, tweede volzin, en tiende, elfde en twaalfde lid, voorzover het betreft de naleving van het tweede lid, 52, vierde lid onder d, 54, 62, eerste lid, voor zover daarin het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen wordt voorgeschreven, en 62, tweede lid, voor zover het betreft het zindelijk houden van aan een werknemer verstrekte persoonlijke beschermingsmiddelen;
- b. een voorschrift, gegeven krachtens de artikelen 31, elfde lid, 35, tiende lid, 41, zesde en zevende lid en 52, zesde lid, voor zover inhoudende een nadere regeling van de onder a bedoelde voorschriften;

is verplicht bij of ter zake van de arbeid die hij verricht, dat voorschrift na te leven en de op grond van dat voorschrift aanwezige en voor hem bestemde beveiligingsmiddelen aan te wenden.

Toelichting

Artikel 79: De verantwoordelijkheid voor de arbeidsomstandigheden ligt op de eerste plaats bij de werkgever. Daarom zijn kort en goed alle regels uit hoofdstuk II van het VBR voor hem/haar een wettelijke verplichting. Het nakomen van die verplichting kan hem/haar wettelijk worden afgedwongen (zie artikel 81 en de toelichting daarbij).

Artikel 80: Ook werknemers hebben verantwoordelijkheid voor de arbeidsomstandigheden, met name op die punten waar zij zelf rechtstreeks invloed uitoefenen op veiligheid, gezondheid en welzijn. Artikel 80 geeft een opsomming van de bepalingen in het VBR die ook als wettelijke verplichting gelden voor werknemers. Bij de betreffende artikelen is dat overigens steeds apart vermeld

in de toelichting. Overigens betekent deze werknemersverantwoordelijkheid niet dat de werkgever niet meer verantwoordelijk zou zijn. Of de werkgever zijn verantwoordelijkheid ook altijd kan waarmaken, is een andere vraag. Ook werknemers kunnen wettelijk gedwongen worden hun verplichtingen na te komen (zie artikel 81 en de toelichting daarbij).

SLOTBEPALINGEN

81 Betreffende de wijze waarop de regelen, gesteld bij of krachtens hoofdstuk II, moeten worden nageleefd, kan een eis worden gesteld.

82 Het Electrotechnisch Veiligheidsbesluit 1938 (Stb. 873)¹ wordt als volgt gewijzigd.

A

1. Artikel 1a vervalt.
2. Artikel 1b wordt vernummerd tot 1.

B

Artikel 2 wordt vervangen door:

Artikel 2

1. Dit besluit is van toepassing op tot een sterkstroominstallatie behorende elektrische leidingen en toestellen, waarmee door werknemers arbeid wordt verricht, en de ruimten waarin deze zijn opgesteld.
2. Op een vaartuig dat:
  - a. krachtens artikel 1a, tweede lid, onder l, van het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938 (Stb. 872) als fabriek of werkplaats wordt aangemerkt, geldt het bepaalde in de artikelen 3 tot en met 40 alleen voor leidingen en toestellen als bedoeld in het eerste lid, voorzover deze geen deel uitmaken van de uitrusting van dat vaartuig, en het bepaalde in de artikelen 41 tot en met 54 alleen met betrekking tot arbeid, bestaande in of verband houdende met de aanbouw, de verbouwing, de herstelling, de sloping en de reiniging van dat vaartuig;
  - b. krachtens artikel 1a, tweede lid, onder g, van het Veiligheidsbesluit voor fabrieken of werkplaatsen 1938 als fabriek of werkplaats wordt aangemerkt, is het besluit in zijn geheel van toepassing.
3. De bepalingen van dit besluit zijn niet van toepassing op:
  - a. het in bedrijven of inrichtingen aanwezige rollende materieel van spoor- en tramwegondernemingen;
  - b. een ander vaartuig dan bedoeld in het tweede lid, alsmede een vaartuig dat zich buiten Nederland bevindt.

C

In artikel 50 vervalt "der fabriek of werkplaats".

D

In artikel 54 wordt "fabrieken of werkplaatsen" vervangen door: ruimten.

E

Na artikel 55 wordt een artikel toegevoegd luidende:

Artikel 55a

Onze Minister kan in het belang van de veiligheid nadere regels stellen met betrekking tot leidingen en toestellen als bedoeld in artikel 2, eerste lid, voor door hem omschreven categorieën van inrichtingen of delen daarvan.

Toelichting

In artikel 81 staat dat naleving geëist kan worden van de regels die in hoofdstuk II van het VBR staan. Naleving kan ook geëist worden van regels die krachtens hoofdstuk II gegeven worden door de minister. In verschillende artikelen is immers aan de minister de bevoegdheid gegeven om de regels van het VBR verder uit te werken.

De regels van het VBR zijn lang niet altijd duidelijk en ondubbelzinnig. Er kan dus verschil van mening bestaan over de juiste naleving van de regels. Artikel 81 bepaalt uitdrukkelijk dat een eis gesteld kan worden voor de wijze waarop de regels nageleefd moeten worden. Dat betekent dat degene die de eis tot naleving mag stellen, ook mag beslissen over de juiste interpretatie van de regels.

Wie een eis tot naleving mag stellen, is geregeld in artikel 36 van de Arbwet. Dat is het districtshoofd van de Arbeidsinspectie. De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan die bevoegdheid ook aan een andere ambtenaar toekennen.

Een eis tot naleving wordt altijd gesteld aan de werkgever. En die is verplicht aan de eis te voldoen. Werknemers kunnen ook verplicht zijn om aan een eis te voldoen, maar dan moet dat uitdrukkelijk bij de eis vermeld zijn. De werkgever moet er dan voor zorgen dat de werknemers op de hoogte worden gebracht van hun verplichting.

Tegen een eis tot naleving kan een bezwaarschrift worden ingediend bij de minister. Zolang de bezwaarprocedure loopt geldt er géén verplichting om aan de eis tot naleving te voldoen. In dringende situaties kan de Arbeidsinspectie echter beslissen dat tijdens een bezwaarprocedure wèl aan een eis tot naleving moet worden voldaan. En die beslissing kan weer aangevochten worden voor de arrondissementsrechtbank.

83

In het Arbeidsbesluit 1920 (Stb. 694)² worden de volgende wijzigingen aangebracht.

65

A

Het opschrift van hoofdstuk I wordt vervangen door: Verbod van bepaalde arbeid voor vrouwen.

B

De hoofdstukken III, IV en V alsmede de artikelen 67h, 69 en 72 vervallen.

C

Artikel 68 wordt vervangen door:

Artikel 68

1. Een oordeel als bedoeld in de aanhef van artikel 1 deelt het districtshoofd schriftelijk en gedagtekend aan het hoofd of de bestuurder van de onderneming en de zwangere arbeider mede.
2. Heeft het hoofd of de bestuurder of de zwangere arbeider bezwaar tegen dat oordeel, dan kan hij daarvan binnen 14 dagen na dagtekening in beroep komen bij Onze Minister. Deze beslist na onderzoek.
3. Van de met redenen omklede beslissing in beroep wordt afschrift gezonden aan het hoofd of de bestuurder en de zwangere arbeider.
4. Wordt bij de beslissing in beroep het oordeel van het districtshoofd gewijzigd, dan treedt de in beroep gegeven beslissing in de plaats van dat oordeel.
5. Voor het hoofd of de bestuurder vloeit geen verplichting voort uit het oordeel van het districtshoofd, zolang daartegen beroep kan worden ingesteld en zolang omtrent een ingesteld beroep niet is beslist.

84

In het Veiligheidsbesluit voor Fabrieken of Werkplaatsen 1938 (Stb. 872)³ worden de volgende wijzigingen aangebracht.

A

Het derde lid van artikel 1a komt te luiden:

3. Onder fabrieken of werkplaatsen zijn mede begrepen de aanhorigheden van de in het tweede lid, onder a tot en met n bedoelde ruimten, zoals gangen, trappen, portalen, kelders, zolders, terreinen, kleedkamers, toiletten en schaftlokalen, met uitzondering van aanhorigheden die plegen te worden gebruikt als berg- of opslagplaats, pakkamer, expeditieruimte of kantoor.

B

In artikel 44 vervallen de aanduiding van het eerste lid alsmede het tweede lid.

89

Het Landbouwveiligheidsbesluit (Stb. 1950, K107)⁸ wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 10 komt als volgt te luiden:

Artikel 10

Onderhoud, zoals smeren, inspecteren, herstellen en reinigen, aan een krachtwerktuig, werktuig of drijfwerk, dient zodanig te geschieden, dat bij het verrichten van deze arbeid zo min mogelijk gevaar optreedt. Zo mogelijk dient deze arbeid bij stilstand van het krachtwerktuig, werktuig of drijfwerk te geschieden.

B

In artikel 32 vervallen de aanduiding van het eerste lid alsmede het tweede lid.

90

Artikel 16 van het Arbeidsomstandighedenbesluit Justitiële Rijksinrichtingen (Stb. 1990, 453) wordt als volgt gewijzigd:

A

De bestaande tekst wordt genummerd tot eerste lid.

B

Aan het artikel wordt een tweede lid toegevoegd, luidende:

2. De artikelen 10 en 11 van het Veiligheidsbesluit restgroepen gelden ten aanzien van werklokalen, die voor de inwerkingtreding van die artikelen als zodanig in gebruik waren, voor zover de naleving daarvan redelijkerwijs kan worden gevergd.

Toelichting

In de artikelen 82 t/m 90 worden veranderingen aangebracht in andere veiligheidsbesluiten, veranderingen die nodig of nuttig zijn geworden door het totstandkomen van het VBR.

Zo wordt het Electrotechnisch Veiligheidsbesluit voortaan overal van toepassing waar met sterkstroominstallaties gewerkt wordt

(behalve op de meeste schepen). Het is de bedoeling om via ministeriële besluiten de Nederlandse Norm NEN 3134 wettelijk verbindend te maken in organisaties waar dat nog niet het geval is. Denk aan ziekenhuizen en verpleeginrichtingen. Andere besluiten worden zó aangepast aan het VBR dat voor gelijksoortige ruimten ook gelijke regels gelden.

91

Ten aanzien van inrichtingen of delen daarvan die vóór het tijdstip waarop Hoofdstuk II, de artikelen 2, 3, 5, 7, 13, 64 tot en met 68 en 71 tot en met 76, in werking treden, als zodanig in gebruik waren, gelden deze artikelen voor zover de naleving ervan redelijkerwijs kan worden gevergd.

92

1. Dit besluit treedt in werking op een door Ons te bepalen tijdstip, dat voor de verschillende artikelen of onderdelen daarvan verschillend kan worden gesteld.
2. Dit besluit kan worden aangehaald als "Veiligheidsbesluit rest-groepen".

Noten:

- 1) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 26 juli 1990 (Stb. 459).
  - 2) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 21 november 1972 (Stb. 652).
  - 3) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 26 juli 1990 (Stb. 459).
  - 4) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 18 mei 1982 (Stb. 408).
  - 5) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 3 april 1987 (Stb. 212).
  - 6) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 18 mei 1982 (Stb. 408).
  - 7) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 18 mei 1982 (Stb. 408).
  - 8) Laatstelijk gewijzigd bij koninklijk besluit van 26 juli 1990 (Stb. 459).
-

Toelichting

Artikel 91 bevat een overgangsregeling ter voorkoming van on-evenredig hoge kosten. Denk daarbij met name aan de kosten van bouwkundige aanpassingen in oude gebouwen. (Overigens is dat ook de reden waarom in artikel 90 een uitzondering wordt gemaakt voor justitiële instellingen.)

De overgangsregeling komt erop neer dat de regels uit de genoemde artikelen voluit gelden voor nieuwe situaties. In bestaande situaties zijn ze alleen van kracht "voorzover naleving redelijkerwijs kan worden gevergd".

De betekenis van de term "redelijkerwijs" is toegelicht in de inleiding van dit boekje onder het kopje "redelijkheids criterium".

Over het algemeen zal duidelijk zijn of op het moment van invoering van het VBR sprake is van een bestaande of een nieuwe situatie. In geval van twijfel is de datum van afgifte van de bouwvergunning bepalend. Dat geldt niet alleen voor geheel nieuwe gebouwen, maar ook voor (ingrijpende) verbouwingen.

Artikel 92 lid 1: De artikelen 44 en 78 (over EHBO-ers en over de afmetingen van werklokalen) worden pas twee jaar na invoering van het VBR van kracht.

ADRESSEN

73

Arbeidsinspecties:

Belast met toezicht op naleving van onder meer de Arbowet en het VBR.

1e District

Sint Pieterskade 26
6212 AD Maastricht
(043) 21 92 51.

2e District

Vismarktstraat 28
4811 WE Breda
(076) 22 34 00.

3e District

Stadionweg 43c
3077 AS Rotterdam
(010) 47 98 300.

4e District

Florijnburg 41
3437 SR Nieuwegein
(03402) 94 511.

5e District

Boerhaavelaan 3
2713 HA Zoetermeer
(079) 71 01 01.

6e District

Leeuwendalersweg 21
1055 JE Amsterdam
(020) 58 12 612.

7e District

Engelse Kamp 4
9722 AX Groningen
(050) 22 58 80.

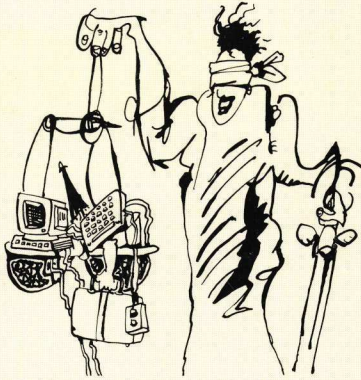
8e District

Smedenstraat 284
7411 RD Deventer
(05700) 14 745.

MAC-waarden	52.
Nachtverblijven	56, 57, 76.
Noodverlichting	4.
Ongelukken	
voorkomen van –	12 t/m 43.
hulp bij –	44, 45.
Ontploffing	40, 43, 46, 47.
Overgangsregeling	inleiding, 44, 78, 91, 92.
Personenvervoer	25, 29, 30, 34.
Persoonlijke beschermingsmiddelen	62.
Redelijkheids criterium	inleiding, 81.
Registratie	32, 35, 60, 61.
Restgroepen	inleiding.
Ruistruimten	75.
Sanitair	64 - 70.
Schaftgelegenheden	57, 73, 74.
Slaapvertrek	56, 57, 76.
Stapelen	37.
Steigers	14 - 18.
Straling (niet-ioniserend)	51.
Temperatuur	8 - 11.
Tocht	11.
Toepassingsgebied	inleiding, 1.
Toiletten	57, 64 - 70.
Transport	22 - 25.
Trappen	12.
Trekkers	24.
Trillingen	49, 50.
Uitzicht naar buiten	2 - 5.
Vallen	19.
Veiligheidsbesluiten	inleiding, 82 - 90.
Veiligheidssignalering	20, 23, 29, 30, 31, 35, 38, 48, 58, 59.
Ventilatie	8 - 11.
Verbandtrommel	44.
Vergiftiging	51 - 57.
Verlichting	2 - 5.
Verpakking	38, 39.
Verplichting tot naleving	inleiding, 79, 80, 81.
Verstikking	45.

Verwarming	8, 9, 10, 46.	
Vluchtwegen	4, 48.	
Voertuigen	22 t/m 25.	79
Wasbakken	7, 69, 70.	
Werkgever		
verplichtingen van --	inleiding, 79, 81.	
Werknemers		
verplichtingen van --	inleiding, 80, 81.	
Werktuigen	20, 21.	
Zindelijkheid	6, 7, 41, 49, 52, 70.	
Zitgelegenheden	63.	

Het Veiligheidsbesluit Restgroepen (VBR) is in 1990 met de invoering van de laatste fase van de Arbowet van kracht geworden. Het VBR is direct op grond van de Arbowet tot stand gekomen. Toch is het VBR één van de oudste veiligheidsbesluiten. Het heeft echter een halve eeuw geduurd voor het VBR daadwerkelijk werd ingevoerd.

Het VBR is van toepassing voor iedere werkgever en werknemer die niet onder een ander Veiligheidsbesluit valt. Ongeveer 65% van alle werkgevers en werknemers heeft met het VBR te maken. De 'restgroepen' zijn onder andere de mensen in kantoren, winkels, ziekenhuizen en de horeca. Het VBR geeft minimumvoorschriften over de veiligheid, de gezondheid en het welzijn van de medewerkers in deze bedrijven. Omdat het VBR een soort uittreksel is van het Veiligheidsbesluit Fabrieken of Werkplaatsen komen veel onderwerpen uit dit besluit terug. Het VBR geeft bijvoorbeeld ook regels ten aanzien van verlichting, temperatuur, geluid en trillingen.

In dit boek wordt naast een algemene inleiding over het VBR een toelichting op de wetsartikelen gegeven. Onder druk van onder andere de Europese richtlijnen wordt het VBR regelmatig bijgesteld. Zodra dit het geval is, zal het NIA deze uitgave herzien.

DE NIA JURIDISCHE REEKS BESTAAT VERDER UIT:

- De Arbowet compleet: de volledige laatste versie van deze wet toegelicht, van toepassing op vrijwel elke arbeidssituatie.
- Het Veiligheidsbesluit Fabrieken of Werkplaatsen: concrete eisen gesteld aan industriële activiteiten.
- Nieuwe grenzen aan arbeidsomstandigheden: de invloed van EG-richtlijnen op de Nederlandse Arbowetgeving.

Deze serie staat onder redactie van J.H. Kwantes, juridisch adviseur bij het NIA. Aangezien wet- en regelgeving rondom arbeidsomstandigheden zich blijven ontwikkelen, zullen in deze serie steeds herdrukken verschijnen. Wie verzekerd wil zijn van de laatste stand van zaken, kan daarom een abonnement nemen. Bij bestelling van drie of meer uitgaven uit deze serie wordt een speciaal ringbandje geleverd. Voor prijzen, abonnement en bestelwijze, zie meegehechte antwoordkaart.